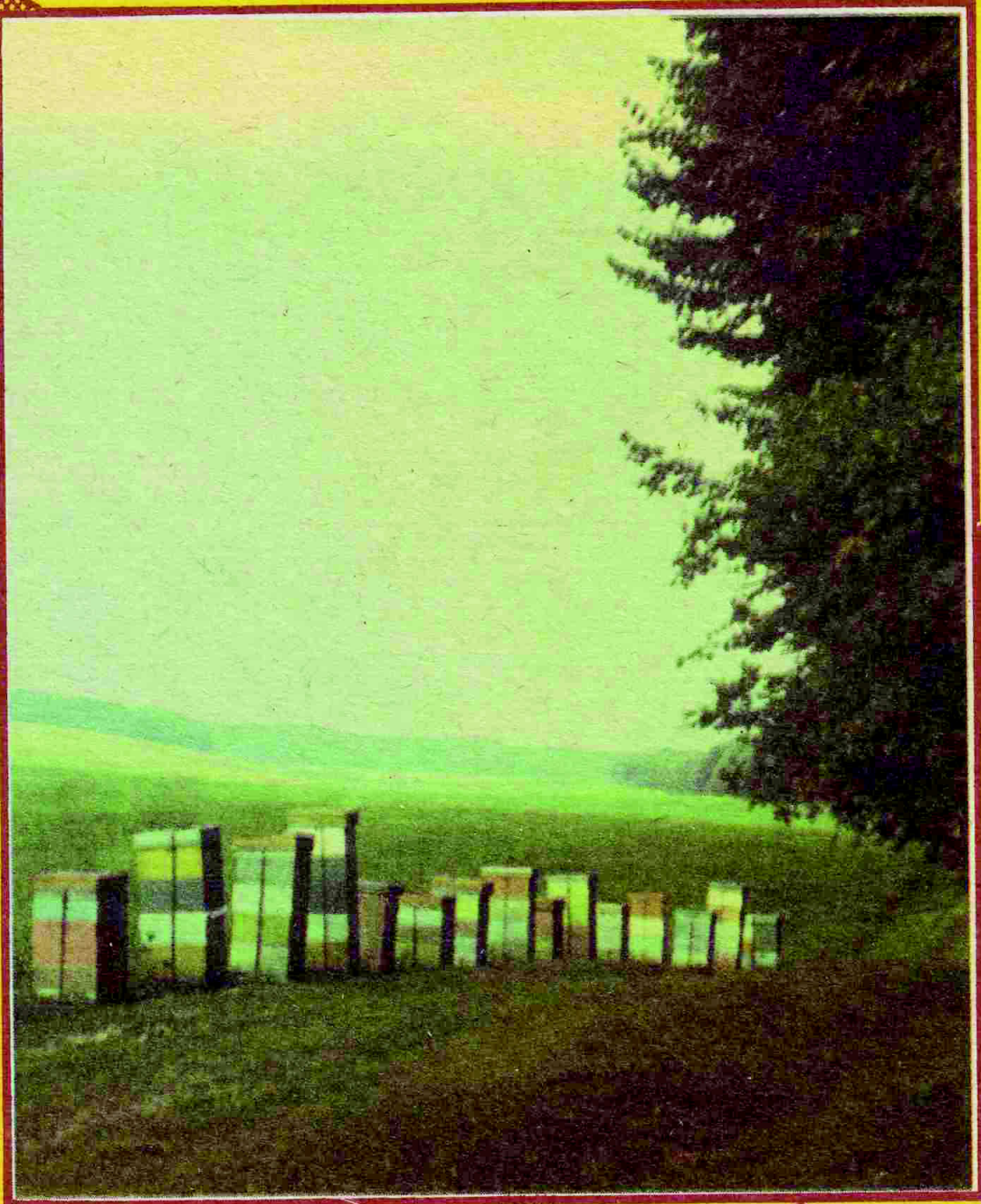

Український пасічник

5/1995

ПЕРЕДПЛАТА НА
УП ТРИВАЄ ПОСТІЙНО,
НА КОЖНИЙ МІСЯЦЬ

До уваги читачів

Редакція в черговий раз звертається до своїх передплатників з проханням зрозуміти гостру потребу у збільшенні в два рази періодичної ціни журналу на друге півріччя 1995 року.

Під час передплатної кампанії на періодичну пресу на перше півріччя 1995 року, як це було в осінньо-зимовий період 1994 р., в редакцію надійшла інформація, що передплата на "УП" дорожча, ніж на журнали "Пасіка" і "Пчеловодство". Минув деякий час, і ви можете перекоонатися в тому, що редакція намагається своїми заходами підтвердити ціну.

Тих, хто передплачує журнали "Пасіка" і "Пчеловодство", просимо зробити аналіз ціни, періодичності виходу журналів у світ за відповідний період, якість і кількість поданої інформації.

Редакція усвідомлює, що сьогодні ми дещо відстаємо в художньому оформленні журналу через незадовільну якість паперу, що позначається на фотоілюстраціях і на зовнішньому вигляді журналу.

Минулого року, коли ми ознайомилися з Постановою Президента України про звільнення передплатної періодики від податку на добавлену вартість, гадали, що цей захід суттєво вплине на зниження собівартості журналу. Насправді це звільнення діє тільки на внутрішні витрати редакції, яка податок на добавлену вартість (20 %) платить за папір, друкування та інші витрати, пов'язані з виходом журналу у світ.

Сподіваємося, що ви нас зрозуміли, вірите нам, підтримуєте і на цей раз і не забудете передплатити "УП" на друге півріччя 1995 р.

М. ОСТАШЕВСЬКИЙ,
головний редактор

У РЕДАКЦІЇ МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ ЖУРНАЛИ "УП":

За 1991 р.— № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (вийшло 7 номерів).

За 1992 р.— № 3, 5, 7, 8, 11, 12 (вийшло 11 номерів).

За 1993 р.— № 7, 8, 9, 10, 11, 12 (вийшло 11 номерів).

За 1994 р.— № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10 (вийшло 12 номерів).

ЩОБ ОТРИМАТИ ЖУРНАЛИ, НЕОБХІДНО НА Р/Р 363703 МФО 325644 ЗКПО 04812083, ДИРЕКЦІЇ АК АПБ "УКРАЇНА", м. ЛЬВІВ, код. 290002. ПЕРЕРАХУВАТИ ГРОШІ З РОЗРАХУНКУ 60 000 крб. ЗА ОДИН ПРИМІРНИК, ПІСЛЯ ТОГО НАПИСАТИ ЛИСТА В "УП" ІЗ ВКАЗІВКОЮ ТИХ НОМЕРІВ, ЯКІ ЧИТАЧ ХОЧЕ ОТРИМАТИ. У ЛИСТІ МАЄ БУТИ КВИТАНЦІЯ ПРО ПЕРЕРАХУВАННЯ ГРОШЕЙ.

* * *

В ТАКОМУ ОГОЛОШЕННІ "УП" № 2 ЗА 1995 р. БУЛА ДОПУЩЕНА ПОМИЛКА: БУЛО НАДРУКОВАНО "Р/Р 353703, ТРЕБА 363703".

Український Пасічник

5/1995

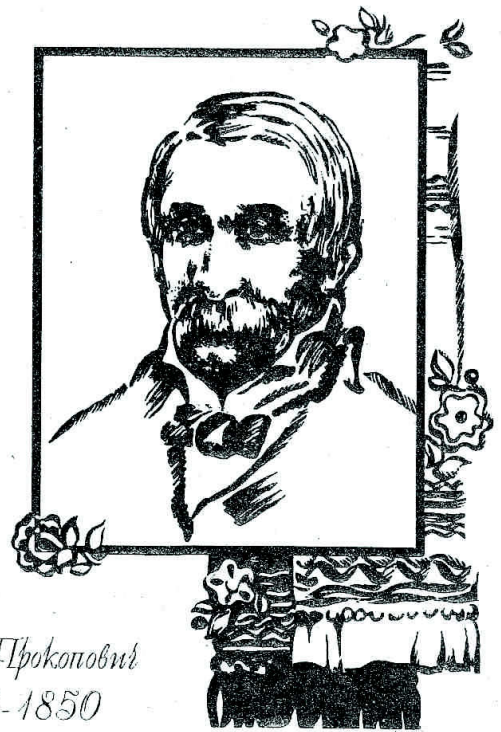
ЗАСНОВАНО У ТЕРНОПОЛІ

В 1914 р.

ВІДРОДЖЕНО У ЛЬВОВІ

В 1991 р.

Щомісячний науково-виробничий, інформаційний масовий галузевий журнал пасічників України.

П.І. Прокопович
1775-1850

Теорія,
практика,
досвід

ПРОЕКТ ПЛАНУ

РАЙОНУВАННЯ ПОРІД БДЖІЛ В УКРАЇНІ, РОЗРОБЛЕНИЙ КАФЕДРОЮ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ СПІЛЬНО З КАФЕДРОЮ БДЖІЛЬНИЦТВА ЛЬВІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Загальновідомо, що прибутковість бджільництва залежить від багатьох чинників, у тому числі і породи бджіл.

Аборигенними породами України є українські степові, карпатські бджоли, а в північних районах — поліські бджоли України (популяція середньоросійської породи), які пристосувалися до існуючих там абіотичних і біотичних

факторів. Поширення цих порід в їх природних ареалах значно порушилось, чому сприяли і недостатньо обґрунтовані перші спроби планового районування їх на території України. Робота з завозними породами (сіра гірська кавказька, італійська, крайінська), яка проводилась в минулому, показала неможливість їх широкого використання з різних причин, серед яких організаційним належить першість. В результаті хаотичного завезення на пасіки бджолиних пакетів і сімей різних порід, кочівлі, поширились помісні бджоли безсистемного схрещування, що негативно вплинуло на стан галузі.

Отже, тільки аборигенні породи бджіл, в першу чергу, повинні бути вихідним матеріалом для селекційної роботи.

На пасіках степової і лісостепової зони України, де аборигенні бджоли протягом тривалого історичного розвитку пристосувались до місцевих умов клімату і медоносних рослин, утримувались сильні сім'ї української степової породи, які добре перезимували і виявили високу продуктивність. Відомі приклади, коли валовий збір меду на пасіках досвідчених майстрів бджільництва досягав 100 кг

і навіть перевищував 1 ц меду в середньому на одну сім'ю.

Сім'ї української степової породи нарощують багато бджіл на літо, високоефективно використовують взятки з еспарцету, білої акації, буркуну, гречки, соняшника та інших поширених головних нектароносів.

Крім того, доцільно вказати, що бджоли української степової породи також добре акліматизуються і в інших географічних умовах. Так, бджоли Примор'я і в даний час за породовизначальними ознаками не відрізняються від українських степових бджіл (Ю. П. Сушицький, 1991), а медова продуктивність їх вища.

Як тільки почалось масове завезення інших порід і в результаті безсистемного схрещування з'явилися помісні бджоли невідомих поколінь, на пасіках України різко змінилось співвідношення сімей різної сили, в зиму залишалось все більше слабких і середніх сімей. Збільшились втрати їх під час зимівлі. Виправлення слабких сімей весною і відновлення чисельності втрачених відбилось на зниженні продуктивності пасік.

В помісних сім'ях без належної племінної роботи на пасіках яйценосність маток стала низькою, що необгрунтовано розповсюджено як біологічну ознаку на всю українську степову породу. В деяких публікаціях така невиправдана характеристика відвернула належну увагу щодо розведення місцевих бджіл у степових і лісостепових районах. Завезення сірих гірських кавказьких та інших бджіл і одержання від них незначної прибавки меду на фоні бідних медозбірних умов призвело до збільшення витрат від ураження нозематозом і падевим токсикозом. Сім'ї з помісними бджолами виявились більш вразливими вароатозом.

Чистопородних сірих гірських кавказьких бджіл в Україні не стало — завезення їх припинилось, а власних репродукторів немає. Кавказянок використовували переважно для схрещування з місцевими бджолами. При цьому слід зазначити, що ефективність гетерозису від прямого і реципрокного схрещування сірих гірських кавказьких з українськими і карпатськими бджо-

лами була переконливо доведена дослідями Української станції та підтверджена на пасіках багатьох областей, особливо в районах вирощування конюшини і в умовах обмежених ресурсів нектару. Бджоли-помісі першого покоління на невисокому фоні медозбору дають більше продукції, ніж звичайні сім'ї, до яких не застосовувались заходи племінного поліпшення.

Нині через відсутність чистопородних маток і трутнів пасічники не спроможні розводити помісей першого покоління як продукту планомірного промислового схрещування. Тому й маємо результати хаотичного розмноження бджіл різних подальших поколінь схрещування. Зниження продуктивності бджіл з другого і третього поколінь, тобто сімей занедбані племінної роботи, проявилось на величезній кількості пасік, куди завозились в минулому матки і пакети з Кавказу. І чим довше буде тривати хаос у схрещуванні, тим більшу територію він охоплюватиме і менше залишиться пасік з українськими степовими бджолами. Крім зниження медової продуктивності сімей з бджолами невідомих поколінь, проявляється спад виховання розплоду наприкінці літа, значна кількість їх іде в зиму слабкої і середньої сили, що закладає підвалини зменшення збору меду в наступному сезоні. Так поєднуються між собою два негативні явища: слабкі сім'ї — низька продуктивність. Для виправлення становища потрібно, переглянути нинішнє районування порід бджіл, визначити зони чистопородного розведення карпатської породи на заході і української степової — в решті областей України.

В гірських районах Українських Карпат, які характеризуються складними природно-кліматичними умовами, сформувалась і розповсюдилась інша — карпатська порода бджіл. Вивчаючи біологію місцевих бджіл Закарпаття, вперше на особливості цієї породи звернули увагу Ф. І. Майор (1954) та А. В. Містергаузе (1959). Пізніше карпатських бджіл вивчали А. Ф. Шереметьєв, Г. А. Аветисян, В. А. Гайдар, В. О. Губін, І. К. Давиденко, А. В. Морозов, В. П. Пилипенко, В. Д. Хижа, Ю. А. Черевко, І. І. Юрик, які відкрили

ряд корисних особливостей цієї породи і стояли на позиції чистопородного розведення карпатської породи бджіл.

Слабка кормова база Карпат, вологий та прохолодний клімат сприяли формуванню у карпатських бджіл таких цінних господарсько-корисних ознак, як інтенсивний розвиток у весняний період, можливість існування при мінімальному надходженню в гнізда нектару, ефективне використання слабких і сильних медозборів, висока яйценосність маток, слабка рйливість, миролюбність, висока зимостійкість, стійкість до враження нозематозом. Крім перерахованих ознак даної породи заслуговує на увагу і те, що карпатські бджоли збирають нектар з низьким вмістом цукру, в більш ранньому віці включаються до льотно-збиральної діяльності, краще від інших порід адаптуються і працюють в умовах теплиці, є хорошими запилювачами ентомофільних культур. Результати випробовування цієї породи показали, що карпатські бджоли мають велике практичне значення не тільки тому, що відрізняються доброю зимостійкістю і високою продуктивністю, але і як порода, придатна для виробництва пакетних бджолиних сімей.

Вказані особливості карпатських бджіл сприяли і сприяють їх значному поширенню як на території України, так і за її межами. В зв'язку з цим виникає необхідність збереження, розмноження цієї породи та подальше покращення її господарсько-корисних ознак за рахунок селекційної роботи.

Поліські бджоли України (місцева популяція середньо-російської породи) в своєму природному ареалі займають північні райони Сумської, Чернігівської, Київської, Житомирської, Рівненської і Волинської областей. Інтенсифікація бджільництва, перевезення і пересилання маток і пакетів бджіл у лісистій та болотистій місцевості відбувались не так жваво, як у лісостепових і степових районах, що й уберегло поліських бджіл на окремих ізольованих пасіках від метизації. Якщо зараз не подбати про збереження їх в чистоті хоч би в глибині лісів на півночі України, то вони можуть бути втрачені як своєрідний елемент живої

природи і випадуть з генофонду зі своїми цінними властивостями.

Селекційну роботу, вивчення біологічних особливостей і господарсько-корисних ознак з 50-х років почав О. Й. Іванченко за порадою й під керівництвом В. А. Нестерводського на Голосіївській пасіці в Києві, а потім продовжив, будучи науковим співробітником Української дослідної станції. Нині немає не тільки наукового забезпечення для поліпшення і репродукції поліських бджіл, а й охорони їх від поглинання іншими породами. Сподіваючись на виправлення такого становища, слід зробити крок у цьому напрямі шляхом збереження аборигенних бджіл Полісся в плані породного районування.

Пропонується проект плану районування порід бджіл в Україні, яким передбачається відновити суцільні масиви чистопородних українських степових і карпатських бджіл на основі їх селекції та інтенсивної репродукції племінного матеріалу.

Для розробки нового проекту плану використані результати наукових досліджень та узагальнення виробничого досліду проведених В. А. Нестерводським, В. П. Поліщуком, Г. П. Михайленком, С. К. Приходько, В. Д. Броварським, В. І. Рудь, К. М. Кононенком в Національному аграрному університеті, О. В. Луцівим у Львівській академії ветеринарної медицини. В процесі роботи над проектом проаналізовано матеріали вивчення біологічних і господарсько-корисних ознак бджіл різних порід в умовах України, враховано критичні зауваження щодо знеоцінки українських степових бджіл в ареалі їх історичного формування і природного поширення. Взято до уваги побажання авторів публікації в періодичній пресі про необхідність поліпшення нинішнього стану розведення і збереження в чистоті порід бджіл України.

ЗАПРОПОНОВАНЕ РАЙОНУВАННЯ ПОРІД БДЖІЛ В УКРАЇНІ

Українська степова порода — Харківська, Полтавська, Сумська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Черкась-

ка, Луганська, Донецька, Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Одеська, Вінницька, Київська, Житомирська, Хмельницька, Чернігівська області та республіка Крим.

Карпатська порода — Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська, Львівська, Волинська, Рівненська, Тернопільська області.

Поліські бджоли України — північні райони Сумської, Чернігівської, Київської, Житомирської, Рівненської, Волинської областей.

Таким чином, запропонований проєкт районування порід бджіл в Україні після належного розгляду, схвалення та впровадження дасть можливість спрямувати селекційну роботу, репродукцію племінного матеріалу, практичну роботу працівників бджільництва на поліпшення якості районованих порід підвищення їх продуктивності, збереження генофонду аборигенних бджіл. Аборигенні бджоли України, це

справжній золотий фонд нашої держави.

Для впровадження плану породного районування велике значення матиме створення суцільних масивів чистопородного розведення бджіл, організація селекційних центрів, пасік-репродукторів та інтенсифікація виведення високоякісних маток.

Результатом впровадження плану породного районування буде підвищення економічної ефективності бджільництва України, що дасть змогу також реалізувати племінний матеріал в зарубіжні країни.

В. ПОЛІЩУК, зав. кафедрою технології виробництва продукції бджільництва Національного аграрного університету, професор.
О. ЛУЦІВ, зав. кафедрою бджільництва Львівської академії ветеринарної медицини, доцент.

Гонорар — на розвиток журналу "УП".

Аспекти, пов'язані з необхідністю прискореного розмноження сімей

У статті "Прискорене розмноження бджолородин" в "УП", № 4—94 на ст. 2—4 І. Зінченко в доступній формі описав два дуже хороших способи прискореного розмноження бджолиних сімей.

Редакція журналу "УП" після статті запропонувала ще два способи і запросила пасічників до розмови на тему "Прискорене розмноження сімей".

Поки що до десятого номера журналу ще ніхто не відгукнувся на запрошення редакції. І, вважаю, дарма не відгукнулися. Інтуїтивно відчуваю і можу логічно обґрунтувати, що до проблеми прискореного розмноження бджолиних сімей в найближчому майбутньому, максимум через 2—3 роки, будуть звертатися багато пасічників України: і такі, що мають досвід, і молоді (в розумінні пасічництва).

Зараз, коли у всій нашій багатостраждальній Україні загальна криза досягла надзвичайних меж, стали розпадатися товариства пасічників. Аналізуючи динаміку розвитку товариства пасічників, варто зазначити, що значну його частину становили або недосвідчені пасічники, або просто люди, які прийшли в товариства за додатковою порцією нормованого цукру для своїх потреб.

Однак, не варто ігнорувати той факт, що до 1987 року товариства не мали в достатній кількості грамотних пасічників.

За останні два роки, коли почалася гіперінфляція, зростання цін на енергоносії, що потягнули за собою загальне зростання цін, до числа фіктивних членів товариства стали добавлятися і ті, численні пасічники, які зайнялися

пасічництвом без серйозного підходу до нього. В їхній уяві уявлялися крупні бариші від бджільництва, а обернулося для багатьох великими збитками.

Такому перебігу подій сприяли і об'єктивні причини в бджільництві: епідемії варроатозу і оскосферозу, затримки в отриманні цукру восени та інше. Все це призвело до того, що випадкові люди в пасічництві завершили його так само легко, як і почали. Та і саме життя не стоїть на місці — покидають сили колись авторитетних пасічників, вони старіють і, на жаль, помирають. Їхні пасіки дуже часто при наявності нащадків бувають не успадковані достойно, так як завжди покладалися на своїх предків, залишаючись в стороні від справжнього пасічництва. Ось і стоять зараз у багатьох дворах і садах пусті вулики. Їхні господарі або покинули займатися пасічництвом з економічних або інших міркувань, або ж не могли впоратися з успадкованим господарством, згубили його.

Окрім цього, навіть серйозні, "сильні" пасічники за останні два роки часто були обмежені в своїх діях, щоб вести своє господарство "за повною програмою". Згадайте, будь-ласка, в які моменти дорожчав і без того дорогий та дефіцитний бензин. Із-за цього багато пасічників були змушені відмовитися від кочівлі на акацію, або ж кочували на гречку, замість багатих на взятку віддалених районів в райони з слабшим взятком, але набагато ближче.

В яких областях України весною і літом 1991 року продали багато бджолиних сімей? У Києві і в області була велика кількість бажаючих продати бджіл по доступній ціні. А згадайте 1986—1989 роки. Які ціни були на бджолосім'ї? Важко було знайти пасічників, які продавали бджоли. Чи багато було бажаючих купити бджіл? Напрошується один висновок: українське пасічництво переживає не кращі часи, і тільки найбільш одержимі зараз зберігають свої пасіки в повному порядку. І як тільки будуть мати вартість гроші, тобто наступить фінансова стабілізація, пасічництво піде знову вгору, а може буде й розквіт. Звичайно, тепер у пасічництві випадковим людям, які вважають, що без праці матимуть на-

живу від пасічництва, нема місця у бджільництві, залишаються люди здатні думати, трудитися, отримувати від своєї праці немалі доходи і, звичайно, справжні пасічники-аматори, які до останнього подиху не розлучаються з коханою Божою комахою.

Особливої гостроти досягне проблема прискореного розмноження бджолиних сімей після завершення приватизації в Україні. З'явиться можливість утримувати відповідні пасіки великих розмірів. Інтерес таких пасічників-власників (господарів) буде значно вищим, ніж у пасічників у спеціалізованих бджологосподарствах, або інших подібних господарствах. Це, як ніколи, вимагає знання методів прискореного розмноження бджолиних сімей.

Зверніть увагу на той факт, що до методів прискореного розмноження бджолиних сімей вдавалися найчастіше після важких періодів у житті суспільства і пасічництва — стихійних бід, воєн і т. д.

Є два варіанти прискореного розмноження бджолиних сімей.

Варіант I. Вся робота спрямована на максимальне розширення пасіки, тоді протягом усього сезону, окрім природного взятку, також здійснюється цукрова підгодівля. А на зиму усі сім'ї заготовуються цукром до норми.

Варіант II. Розмноження бджолиних сімей досягається при забезпеченні самокупності затрат на цей процес. Для цього частина сімей пасіки виділяється для розмноження в період з ранньої весни до взятку з гречки.

З другої ж частини пасіки роблять медовики ще на акацію, але із збереженням числа сімей. У добрі роки можливе створення відводків від медовиків до взятку з акації методом відбору рамок з бджолами і розплідом та кормом.

При всіх методах прискореного розмноження бджолиних сімей необхідні матки, які можна отримати з бджолорозплідників, або з інших джерел. Але найкраще самому пасічнику володіти найбільш доступними йому методами виводу маток, щоб планово вести роботу прискореного розмноження

бджолиних сімей, в незалежності від будь-яких обставин.

Які б конкретно методи прискороного розмноження ми не розглядали, в кінцевому результаті вони приведуть до наступного.

Основні групи методів:

1. Ранні відводки на матках, які перезимували.

2. Ранні відводки на ранньовесняних матках.

3. Поетапне розмноження бджолиних сімей протягом всього пасічницького сезону.

4. Використання для розмноження плідних маток, які відібрані від сімей-медовиків при заміні їх на неплідні або на зрілі маточники в період головного взятку.

5. Поділ медовиків у кінці останнього головного взятку.

6. За допомогою використання роївових маточників та роїв.

Ранньою весною щоденна загибель старих бджіл перевищує вихід молодих, а тому кількість бджіл у сім'ї зменшується. Пізніше, у зв'язку з збільшенням яйценоскості матки, щоденний приріст бджіл спочатку зрівноважується з відходом, а потім настає період, коли народження бджіл все більше і більше перевищує смертність.

У подальшому, хоча сім'я і продовжує чисельно збільшуватися, темпи її росту поступово зменшуються. Це пояснюється тим, що в кожній сім'ї відкладає яйця тільки одна матка, у відповідності з силою сім'ї. У міру росту сім'ї збільшується і кількість щоденно відкладених яєць. З весни, поки сім'я порівняно невелика, для її нормального росту достатньо 500, а потім 1000 і, накінець 1200—1500 бджіл, які утворюються з яєць, що матка в змозі відкласти за добу. Коли сім'я стане великою, вона все одно виховує тільки таку кількість личинок, яку може забезпечити одна матка в пору її найбільшої яйценоскості.

Досліди інституту бджільництва показали, що одна матка може завантажити роботою по вирощуванню розплоду сім'ю вагою не більше 2 кг. Значить, незалежно від того, чи буде сім'я мати вагу 2 кг, 3 кг чи 4 кг, в ній щоденно будуть народжуватися, при-

близно, одна і та ж кількість бджіл. Якщо припустити, що в кожній сім'ї щоденно виходить по 1200 бджіл, то їх народження на кожен кілограм живої ваги бджіл у першій сім'ї, буде в півтора рази більше, ніж в другій, і в два рази більше, ніж в третій.

Щоб не було зниження росту сім'ї, коли вага бджіл в неї перевищить 2 кг, сім'ї, яка має 4 кг бджіл, повинна щоденно поступати 2400 яєць, а сім'ї вагою 6 кг — 3600 яєць і т. д.

Так як у природі не існує маток з такою великою яйценосністю, то ріст сімей, які досягли ваги 2 кг починає сповільнюватися.

Таким чином, з ростом сили сім'ї і підвищеним нарощуванням молодих бджіл виходить вже надлишок в ній бджіл-годувальниць: на кожную личинку припадає спочатку 1, потім 2 і, накінець, до 3—4 бджіл-годувальниць. Інакше кажучи, більшості молодих бджіл не вистачає роботи у вулику. Таких "безробітних" бджіл може зібратися у вулику дуже багато, до 15—20 тисяч. Від сім'ї в цей час можна відібрати частину молодих бджіл без шкоди для її розвитку. Якщо сім'я покриває 9—10 рамок і має 7—8 рамок розплоду, то відбір від такої сім'ї 1—2 рамок з запечатаним розплодом і покриваючими їх бджолами не сповільнить подальшого розвитку цієї сім'ї.

Відбираючи надлишок бджіл для утворення відводків, досягають того, що бджоли, які раніше не були зайняті вихованням личинок, тепер завантажуються роботою в новій сім'ї. При цьому одна і та ж кількість бджіл, які раніше вирощували розплід однієї матки, тепер будуть мати дві матки, що призведе до більш підсиленого вирощування бджіл, делеко випереджаючи вивід бджіл в одній сім'ї з однією маткою.

Роботами інституту бджільництва встановлено, що найбільшу господарську цінність мають ті бджоли, які виходять з яєць, відкладених маткою не раніше, ніж за 51 день до початку головного взятку, і не пізніше за 29 днів до його кінця. Бджоли, які виводяться з розплоду, відкладеного маткою за вказаний період, безпосередньо працюють на медозборі. Це — "оптимальний період вирощування розплоду". Ті

ж бджоли, які вивелися з більш раннього розплоду, не доживуть до головного взятку, а ті бджоли, які вивелися з розплоду, відкладеного пізніше, вже не застануть головного взятку, так як він закінчується раніше, ніж бджоли зможуть його використати. Вказані строки вираховують на основі таких даних.

З моменту відкладання яєць до виходу робочої бджоли з чарунки проходить 21 день; середній вік життя бджоли, враховуючи розвиток особини в чарунці, $21 + 35 = 56$ днів. Значить, бджола, яка вийшла з яйця, відкладеного ще 56 днів до головного взятку, помре, не працювавши на ньому ні одного дня. Щоб бджола дожила до взятку і встигла попрацювати на ньому хоча б 5 днів приймальною нектару, потрібно, щоб вона народилася за $3 + 5 = 8$ днів до кінця головного взятку. Такі бджоли виведуться з яєць, відкладених маткою не пізніше, ніж за $8 + 21 = 29$ днів до закінчення головного взятку.

Вказані розрахунки мають схематичний характер, на ділі все це складніше і менше визначено, але все-таки поняття "оптимальний період вирощу-

вання розплоду" принципово правильно відображає взаємовідношення між яйцекладкою матки і використанням взятку.

Наприклад, використати ранній взяток з акації зможуть тільки сім'ї, створені на плідних матках. Тому конкретні методи бджільництва, включаючи метод прискореного розмноження бджолиних сімей, повинні зводитися до того, щоб в зиму йшла максимальна кількість основних сімей і запасних маток. Для цього особливо важливим моментом варто вважати поділ медовиків в кінці останнього взятку. Завдяки цьому, що з зими виходить багато основних і запасних маток, можна на акацію мати дуже сильну пасіку, що дає великий вихід меду із акації і з гречки і буде легко забезпечувати інтенсивний ріст пасіки, використовуючи всі методи розмноження.

Розгляд конкретних методів прискореного розмноження бджолосімей продовжимо у наступних номерах.

П. ПАСЕКА, м. Київ.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

ДВОМАТОЧНЕ УТРИМАННЯ БДЖІЛ

ЗАСЕЛЕННЯ ВУЛИКА

(Продовження, початок в №№ 12—94, 1, 2, 3—95).

За час моєї багаторічної практики я не притримувався якихось визначених правил заселення, тобто не звертав уваги на пори року, (осінь це, весна чи літо), якого віку маточка, якої породи, яка сила сім'ї. Заселяв вулики тоді, коли в цьому була необхідність. А необхідність може бути:

1. Коли отримуєте племінні маточки з розплідника і вам їх захочеться підсадити на дозрілий розплід без бджіл з метою 100 % гарантії їх прийняття. Тоді ви можете випустити маточок в кожному відділенні на щільники.

Щоб ця процедура пройшла успішно, треба підготовлений вулик поставити на майбутнє місце і нахилити назустріч сонячним променям, щоб вони прогріли його з середини.

Для кращого нагрівання вулик можна накрити прозорою плівкою. Полотнина, майбутнє утеплення діафрагми і декілька рейок-закладок також повинні нагрітися на сонці. Потім необхідно в сім'ях підготувати дві рамки із зрілим розплодом і дві рамки медових, де є свіжий нектар. Коли ви зауважите, що вулик вже нагрівся, тоді

помічені рамки в сім'ях виймаються, бджоли з них струшують і змітають м'яким віничком. Рамки без бджіл поміщають в нагріту сонцем переносну скриньку і тут же переносять до підготовленого вулика. Вулик ставиться на місце і рамки з скриньки переносять у відділення вулика.

Першими ставляться у перегородки рамки з виходящим розплодом, а потім медові з свіжим нектаром. Якщо в медових рамках нема свіжого нектару, тоді у вільні чарунки щільників наливають воду або в кожному відділенні ставлять гноти (постачальники води). Вулички накривають рейками-закладками. По одній рейці — закладці в кожному відділенні устанавлюють під нахилом біля нижнього бруска медової рамки з підмором у стінці вулика так, щоб ці рейки вилучили можливість стикування при утепленні відділень вулика. Потім навішуються діафрагми. Це листи фанери або оргаліта 440x330 мм з прибитими на одній з довгих сторін рейками-закладками врівень з їх кромкою.

Після устанавки діафрагми кладуться полотнини і утеплення. Довжину полотнини першого утеплення, яке щільно входить, бажано робити такими, щоб вони від дна підставки в одному відділенні досягали до дна підставки в другому відділенні і щоб трохи загиналися. Потім приносять пересилочні кліточки з племінними маточками. Утеплення і полотнини в одному відділенні трохи піднімають і відкрита кліточка ставиться під рамку біля перегородки. Полотнина і утеплення тут же опускаються.

Бджоли і маточка з кліточки піднімаються на рамки. Те ж саме треба зробити і в другому відділенні. Потім дається додаткове утеплення і вулик закривається. Через три-чотири дні треба ввечері відкрити верхні льотки в кожному відділенні на перехід однієї-двох бджіл. Ще через три-чотири дні відділення переглянути і створити умови для росту новостворених сімей. І хоч перестановка рамок з переносного ящика у відділення вулика, постановка рейок-закладок, діафрагм і першого утеплення забирає понад три хвилини і все це направлене для зберігання

тепла, якого деколи не вистачає. Бувають випадки, коли знизу рамок і по краях невелика частина розплоду застигає, і бджоли не виходять або виходять застудженими, падають на дно і не можуть піднятися.

Щоб цього уникнути, необхідно під час пошуку розплідних і медових рамок, які треба брати з двох-трьох сімей по дві рамки з молодими бджолами, їх струсити в переносну скриньку без кришки, яка стоїть на відстані трьох-чотирьох метрів перед вуликом. Бджоли які уміють літати, полетять, а ті, які не вміють, залишаться в скриньці. Потім, коли в скриньці буде необхідна кількість бджіл, її деякий час трясуть, бджоли в ній обкурюються димом і, коли вони лізуть по стінках вгору, скриньку вдаряють дном до землі, від чого бджоли падають на дно і т. д. В результаті такого турбування в скриньці залишаться тільки ті бджоли, які не вміють літати. Потім цю скриньку треба накрити, щоб туди не потрапили літаючі бджоли, і віднести її до приготовленого вулика. Бджоли, які залишилися в скриньці, заспокоюються і зберуться в гроно.

Бажано, щоб їх було 400—600 грамів. Коли у відділенні вулика поставлені рамки, рейки, діафрагми і положено перше утеплення, тоді утеплення в одному відділенні припіднімається і висипається з скриньки під рамки половину бджіл. Утеплення опускається. Друга половина бджіл висипається в інше відділення. Потім в кожне відділення підсаджується в пересилочних кліточках племінні маточки, так як сказано вище. Бджолам, які не уміють літати, байдуже, де їх дім, і хто їх "мама". Гарантія стопроцентного прийому зберігається і зникає можливість загибелі розплоду.

2. Коли для приросту завчасно робити відводки на рядових матках, підсаджуйте їх під ковпачок, тому що там є бджоли.

3. Коли для приросту робити відводки з неплідними маточками і як робити їх на плідних і неплідних маточниках — описано чимало у різній літературі.

При пересадці бджолосімей з вуликів інших конструкцій я ставив вулики поруч і впритул і між ними вбивав

у землю широку дошку, імітуючи вертикальний розділювач, який є у вулику для двоматочного утримання. Якщо це лежаки, то бджоли в них повинні літати через льотки, які розташовані ближче до дошки. Якщо пройде деякий час, (тиждень і більше), переставляю рамки з бджолами у відділення вулика для двоматочного утримання. Для цього обидва вулики зсував назад, а замість них ставив вулик для двоматочного утримання так, щоб його вертикальний розділювач попадав на місце дошки, яка була між вуликами.

5. При дезінфекції вуликів весною також зсував назад вулик з бджолами, а на його місце ставив чистий і в нього переставляв рамки з бджолами.

За 25 років роботи з вуликами все пророблялося багато разів. В степовій Північно-Західній частині Криму загальні об'єднуючі частини вулика треба ставити в основному тоді, коли з'являються підтримуючі взятки і необхідність в розширенні гнізда сімей. Найчастіше це співпадає з цвітінням ріпаку в квітні.

Знімаються загальні об'єднуючі частини вулика частіше із закінченням цвітіння соняшнику в серпні, оскільки дуже часто ніяких взятків до наступного року нема.

О. ОЗЕРОВ. м. Євпаторія.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу УП.

Навіщо нам слабенькі сім'ї

Всі знають, що тільки при роботі з сильними сім'ями можна досягти успіху. Рекомендується на пасіці зовсім не мати слабких сімей, не робити слабких відводків і таке інше. Але теорія це одне, а практика дуже часто — зовсім інше. Недаремно існує дуже справедливе народне прислів'я: "Теоретично це кобила, а практично не везе".

І ось чому. Мій особистий більш ніж тридцятирічний досвід показує, що в середньому кожні 10—12 років пасіку доводиться відновлювати, так як через якісь, і, що дуже цікаво, кожного разу через різні причини, з великої пасіки залишаються бджоли на розмноження.

За всю історію мого пасічництва таких випадків було чотири. **Перший:** ще невелика (з трьох сімей) моя пасіка початківця була вивезена в Сумську область на соняшник, який звичайно в цій північній області не давав товарного меду. Коли в кінці серпня я після довгої перерви прийшов на пасіку, то побачив багато меду і слабесенькі сім'ї. Зважте на те, що соняшниковий мед не придатний до зимівлі, а з іншого боку вже й кормити було нікого. І ці

слабенькі сім'ї пішли в зиму на соняшниковому меду. Звичайно, що навесні з трьох сімей залишилось 3 рамки бджіл та дві матки.

Другий випадок — зовсім нестандартний. Двадцять сильних сімей було підготовлено до зимівлі і в кінці вересня ревізія показала, що бджоли підготовлені до зимівлі відмінно. Але на початку жовтня кожного року буває три дні, коли встановлюється зовсім літня погода і того року вона тривала майже тиждень. Сам я на пасіці в ці дні не був, але товариш сказав, що бджоли гудуть, як влітку на гречці. Я впевнено відповів, що це останні осінні обльоти. Появився я на пасіці тільки в кінці жовтня, коли вже було холодно, і на своє здивування побачив забиті до самого низу медом рамки і в кожній сім'ї по дві-три рамки зношених чорних бджіл.

Все було дуже просто. Поруч стояло поле пожнивного соняшнику на силос; соняшник зацвів в кінці вересня. Незвичайно тепла погода зумовила сильне виділення нектару, бджоли занесли його до вулика і самі, як завжди буває при медозборі з соняшника, зносили-

ся. Знову непридатний для зимівлі мед і повна відсутність можливості заміни кормів, так як вже було дуже пізно (кінець жовтня) та й нікому вже було ці корми давати.

Третій випадок — стандартний: теплої осені бджоли занесли падь, хоча й були закармлині цукром. Результат — з двадцяти сильних сімей до весни залишилося 15 слабеньких залишків.

Четвертий — незвичайний за погодними умовами 1994 рік, в результаті якого через не зовсім зрозумілі причини в Україні навесні 1995 року залишиться в кращому разі половина бджіл, а на дуже багатьох пасіках — тільки по декілька рамок на розмноження.

З усього викладеного можна зробити загальний висновок, який може підтвердити багато досвідчених пасічників — кожні десять років пасіку потрібно піднімати з руїн. Із залишків бджолосімей (а це, звичайно, дві-три рамки зношених бджіл, кількість яких ще зменшиться вдвоє до початку травня) треба викохати нормальні сім'ї і вже потім наробити з них відводків. Такий великий "китайський" стрибок дуже часто закінчується тим, що до зими нові організовані відводки не виростають до необхідних розмірів, і їх втрати наступної зими також будуть великими.

З усього вищевикладеного можна зробити висновок, що пасічник високої кваліфікації обов'язково повинен вміти працювати з слабкими сім'ями, тому що один раз в 10 років від цього повністю будуть залежати його успіхи.

Нові перспективи в нарощуванні слабких бджолиних сімей навесні відкриває електропідігрівання, з допомогою якого вже в квітні у вулику створюються такі ж температурні умови, як і в травні, і в результаті пасічник виграє майже місяць. А без підігріву слабенькі сімейки сидять та й ждуть травневого тепла і при цьому не тільки не розвиваються, а й поступово в міру відмирання зношених бджіл, тануть, як лід на сонці.

На жаль, застосування весняного електропідігрівання може принести не

тільки користь, але й шкоду, тому що без належного забезпечення водою та пергою можна втратити залишок бджіл.

Електропідігрівання — процес складний і потребує якогось, хоча і нескладного, але в наш час, мабуть, дорогого електрообладнання, яке крім того, не так просто й придбати. Існує ще дуже простий метод рятування залишків бджолосімей у весняний період — це метод утримання бджіл весною після обльоту в теплих приміщеннях з можливістю вильоту бджіл через тунель на двір. У цьому випадку також відразу після першого обльоту бджолам створюються ідеальні травневі температурні умови з теплими ночами.

Про тонкощі кімнатного рятування слабеньких сімей весною та застосування весняного електропідігрівання бджіл можна прочитати в книжці автора цього допису — "Высокотемпературная зимовка медоносных пчел".

У цій книжці розповідається про новий метод зимівлі та інтенсивне весняне нарощування слабеньких відводків.

На перший погляд, вказані методи роботи з слабенькими сімейками зовсім непотрібні досвідченим бджолярам, а знадобляться тільки для початківців, які мріють якнайшвидше розмножити бджіл при найменших затратах. Але, із вищенаписаного видно (і досвід зимівлі цього року підтверджує цей висновок), що раз на 10 років, незважаючи на кваліфікацію пасічника, доводиться відновлювати пасіку із жалюгідних залишків бджіл, які вийшли з зимівлі. Ситуація цього року значно ускладнилася тим, що весною бджіл купити буде ніде, так як катастрофічні втрати бджолиних сімей спостерігаються по всій Україні. Ті ж бджоли, що і будуть продаватися, м'яко кажучи, трішки дорожуваті, і тому єдина надія на самого себе, на відновлення пасіки з тих залишків, які ми будемо мати цієї весни.

О. КОМІСАР.
м. Київ — 143. А. С. 59.

Ред. Хто хоче придбати названу книгу — звертайтеся до автора.

ВИВІД МАТОК З ЯЄЦЬ

Багато пасічників захоплювалося виводом маток з яєчок. Основоположником даної справи можна вважати угорського вченого-пасічника Креші Пола, який за допомогою спеціального пристрою вирізав дно комірки разом з яйцем і все це переносив у штучний маточник.

Більш простим і доступним методом користується пасічник Гарлінський Анатолій Никонорович з села Вівчицьк, що на Волині. Його метод досить простий. А поступає він так: виймає з вулика рамку без трутневих комірок, на якій є засів, обгортає чорною полотниною, що розстелена на столі і заносить у приміщення, різким ударом рамки об стіл струшує яєчка, які добре видно на чорному фоні. За допомогою шпателя кладе в штучні маточники по краплі маточного молочка, а біля нього яйце, взяте зі стола. Рамку з підставленими таким чином маточниками дає сім'ї-виховательці. Якщо в природі немає взятку, то сім'ю кожен день підгодовує сиропом (1 : 1 — 200 г).

На десятий день, після запечатування маточників приступає до контролю і роздавання їх в нуклеуси чи сім'ї, де потрібна заміна маток.

Про якість матки, — як каже Анатолій Никонорович, — можна судити по кількості залишків корму в маточнику, де виводилася матка. — Для такої перевірки я беру маточник у ліву руку, а в праву — звичайну бритву, якою зрізаю частину маточника біля його основи, відгинаю кришечку і оглядаю маточники в середині. Якщо у маточнику є велика кількість корму і матка повернута головою до вершини маточника, то прикладом зрізану кришечку на попереднє місце, а місце зрізу заливаю воском із запаленої воскової свічки. Перевірені маточники роздаю сім'ям чи нуклеусам, де це потрібно. Ці маточники підставляю у сім'ї за допомогою

спеціальної дерев'яної "люльки", яку виготовляю з соснової гілки. Така "люлька" вигідна тим, що не потрібно розбирати гнізда бджіл при роздаванні маточників. Далі кладу маточник у виїмку люльки. Люльку разом з маточником поміщаю у центр гнізда між рамки. Через два дні роблю огляд маточників. Розгризена вершина маточника свідчить про те, що матка вийшла. Якщо маточник розгризений збоку, то сім'я матки не прийняла.

Таким методом виведення та підсадки маток я домагався виводу маток з яйця, а не з личинки, вік якої не завжди може визначити пасічник і при роздачі маточників не розбираю гнізда бджіл, не порушую їх ритму роботи.

Розмову з А. Гарлінським записав В. Болкот.

Від редакції. Не зважаючи на простоту даного методу виводу маток, в ньому є один суттєвий недолік, а саме: п. Гарлінський, зрізаючи маточник збоку, контролює не тільки наявність залишків кормів, але й те, в яку сторону, до основи чи до вершини маточника розміщена матка. Матководи спостерігали і знають про такий факт: коли при переносі личинки в маточник її положити на той бік, на якому лежала в чарунці щільника, то матка в маточнику буде мати правильне розташування, а якщо повернути личинку на протилежний бік, то голова матки при її дозріванні розміститься до основи маточника, тобто до планки, на якій закріплені маточники. Така матка ніколи не зможе вийти з маточника.

Переносячи яєчка методом Гарлінського, пасічник ніколи не може безпомилково вгадати, якою стороною положити яйце в маточник, а тому вихід дозрілих маток може коливатися від 100 % до 0, що приведе до зайвих матеріальних, фізичних і моральних втрат.

Зауваження до вулика Делона

Відомо декілька систем вуликів. Кожна з них має позитивні та негативні якості, що дуже впливають на розвиток та утримання бджіл, на продуктивність їх та опірність бджіл до хвороб, шкідників та паразитів. Автори систем вуликів (не вказуючи конкретно системи) відстоювали переваги свого винаходу, доводячи, що даний вулик — найбільш підходить для утримання бджіл, його зручність в обслуговуванні і таке інше.

Візьмемо до уваги слов'янський вулик, автором якого був професор Львівського університету Т. Цесельський. Про цей вулик велася довгий час дискусія серед пасічників-професіоналів. Брати цей вулик за основний, чи шукати в ньому якихось удосконалень. Прийняли вулик "слов'янський" за стандарт. З цим "стандартом" і мені доводилось працювати. Знаю його позитивні і негативні якості, але на теперішній час "слов'янський" зовсім не популярний серед пасічників. У даному вулику розвиток родини добрий, нарощення сили навесні успішне, роїння гарантоване, але медозбір незначний. Вважаю, що дані вулики придатні для розширення пасік із-за роїв.

У даний час з'явилось ще два нових типи вуликів у пасічництві: вулик "Запорожець", автором якого є пан Дейнека М. П. та альпійський вулик Р. Делона, якого ще називають "Дамський".

В "УП" за 1994 р. в номерах (9, 10, 11, 12) є статті, в яких описується про технологію бджільництва, про конструкцію рамок та багато іншого з даної системи.

Цією системою не займаюся і до технології господарювання не втручаюся. Але до самої конструкції вулика та його внутрішньої начинки маю деякі зауваження. Описують, що "Делон", буду його так іменувати, є дуже наближе-

ний до природних умов дуплового дерева. З цим трохи не погоджуюсь. Звернім увагу на начинку в середині вулика. Багато металу вкладено в цей вулик: роздільники щільників металеві (дюраль), контур рамки — дріт (сталь). В якому дуплі дерева є стільки різnorідного металу? З історії бджільництва знаємо, що середовищем для бджіл було дупло в дереві та щілини в скелях, де відбувалося життя комах-трудівниць. Метал у таких середовищах був відсутній. З фізики знаємо, що два різnorідних метали у вологому середовищі утворюють електрокорозію. Таке середовище є у кожному вулику із всіх систем або типів.

У "Пчелы и электричество" ст. 202, Лениздат 1985 г., "В чудесном мире пчел", 1988 г., Лениздат, "Ульи, пчелы и электричество" ст. 76 зауважено, що бджола, вилітаючи із вулика, несе на своїй поверхні (хітиновім покриві) 1,5 електронівольт — заряд. Отже, якщо взяти до уваги заряд бджоли, а у вулику є достатньо бджіл та електрокорозію металів, що утворюється з начинки металів у вулику, то він являє собою "вуликовий електрогенератор", якщо можна його так назвати. Будьте добрі, знайдіть такі умови для бджоли в будь-яких дуплах різних порід дерев, навіть, якщо застрягне куля, чи осколок снаряду, то все ж не утворить такого електростатичного поля, яке має місце в сучасному вулику Делона. Не хочу також знецінювати дану модель вулика, можливо в майбутньому і цей вулик буде мати престиж у пасічництві, але над ним ще треба багато працювати.

М. ТОМАШЕВСЬКИЙ. м. Львів.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

ВУЛИК ОРИГІНАЛЬНОЇ КОНСТРУКЦІЇ

Голова кооперативу "Пластик" Ганзієнко О. І. пише: "В номері 10 за 1994 рік журнал "УП" оголосив, що кооператив "Пластик" освоїв випуск альпійського вулика оригінальної конструкції. З того часу ми отримали багато листів, дзвінків з проханням описати конструкцію цього вулика. Відповідати індивідуально кожному ми не маємо можливості. Пропонуємо "УП" надрукувати опис конструкції даного вулика.

Вулик, який виготовляє кооператив "Пластик"

У 1992 році головою кооперативу "Пластик" Олегом Івановичем Ганзієнком (пасічник-любитель з тридцятирічним стажем) стосовно свого виробництва була розроблена і запущена у виробництво конструкція нового вулика, яка зберігає всі основні параметри альпійського вулика француза Роже Делона. А деякі, такі як теплопередача стінки, на порядок нижчі, ніж у альпійського. Значно зменшена вага корпусу. Конструкція рамки стала раціональнішою.

З 1992 року 20 таких вуликів проходять виробничі випробування і показують себе в наших рівнинних умовах з найкращої сторони. Наприклад, у 1993—94 рр. дуже несприятливих для медовзятку, бджолосім'ї в нових вуликах дали товарного меду в 2 рази більше, ніж в 20 "лежаках", які стояли поруч. В осінньо-зимовий період новий вулик не потребує утеплення, в ньому прекрасно зимують бджоли надворі. Практично — відсутній підмор, нема запліснявілих рамок. Безсумнівними перевагами нового вулика є пластикові рамки; вони значно міцніші дерев'яних, в медогонках не ламаються, навіть при найбільших обертах ротора.

Новий вулик технологічний у виготовленні, на нього витрачається значно менше дорогих лісоматеріалів, що робить його дешевшим.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОВОГО ВУЛИКА

Вулик п'ятикорпусний, з одною льотковою щілиною на дні, комплектується годівницею і розділювальною решіткою.

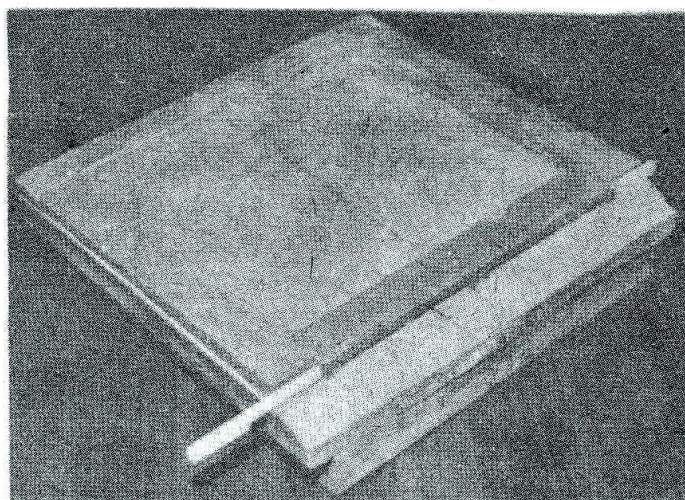
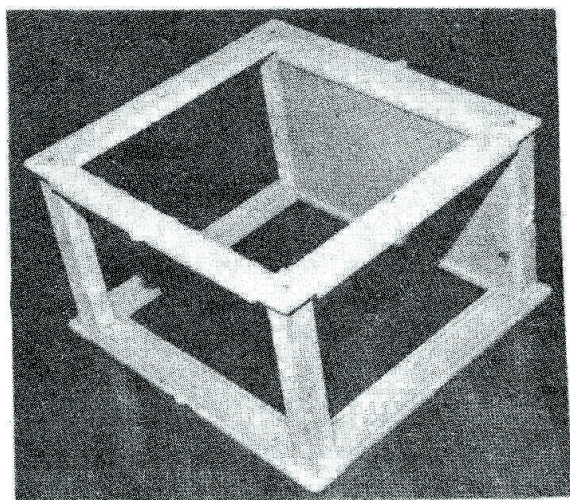
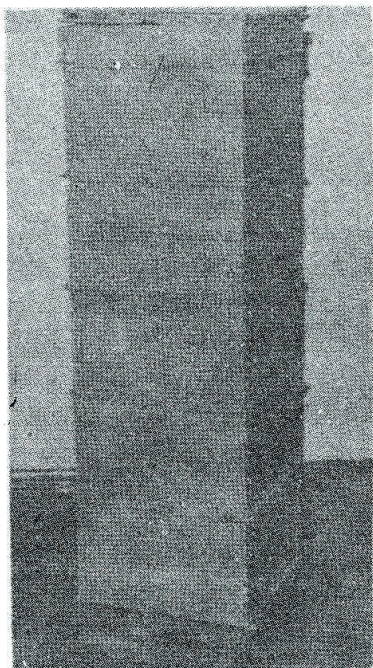
Дно складається з дерев'яного настилу товщиною 30 мм, двох брусків, які прибиваються до настилу знизу; трьох планок перетином 30x16 мм, які прибиваються до настилу з трьох сторін і які утворюють підрамковий простір в 16 мм, двох пластмасових льотків, які прибиваються до четвертої сторони дна і утворюють льоткову щілину висотою 7 мм і довжиною, що дорівнює ширині корпусу вулика. Льотки оснащені пластмасовими засувками, з допомогою яких їх можна наглухо закрити або встановити щілину висотою 3,5 мм. Прильотна дошка утворюється за рахунок того, що довжина днища більша довжини корпусу вулика на 20 мм.

Корпус вулика складається з двох пластмасових рамок (верхньої і нижньої), які утворюють каркас і з'єднуються між собою чотирма несучими дерев'яними стійками (30x26x212). Стінки корпусу подвійні, заповнені теплоізоляційним матеріалом, утворюються з восьми листів 5 міліметрової ДВП, які вставляються в спеціальні пази, що є в пластмасових рамках і прибиваються до дерев'яних стійок цвяхами. Розміри листів стінок такі:

1. Стінки внутрішні — передня і задня — 340x210 — 2 шт.
2. Стінки зовнішні — передня і задня — 376x212 — 2 шт.
3. Стінки внутрішні бокові — 315x212 — 2 шт.
4. Стінки зовнішні бокові — 351x212 — 2 шт.

Теплоізолятором може бути дерев'яна стружка, солома, мох, скловата і т. д.

Корпус розрахований на 8 рамок. Віддаль між рамками дорівнює 11 мм. Зміщення рамок виключається розділювальними виступами, відлитими в верхній рамі. Віддаль між боковими стінками і крайніми рамками дорівнює

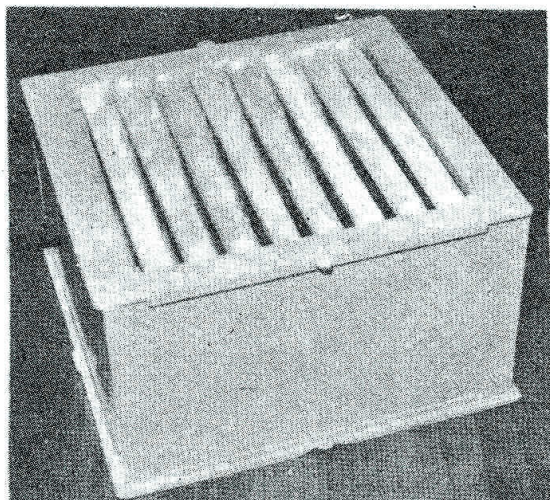
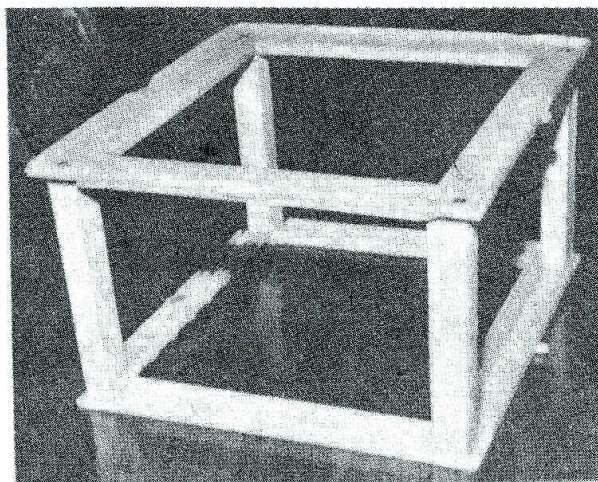

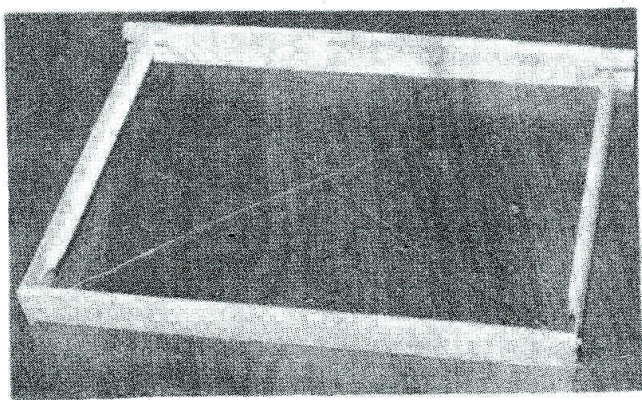
7,5 мм. Нижня рама має борти, які запобігають горизонтальному розміщенню корпусів відносно один одного і

днища. На обох рамках є виступи з отворами. При встановленні корпусів один на одного виступи і отвори співпадають і в них вставляються штирфіксатори, що запобігають зміщенню корпусів при перевезенні. Нижня рама має також виступи для захоплення корпусу руками. Корпус фарбується олійною фарбою.

Така конструкція корпусу дозволяє бджоляру самому, закупивши набір пластмасових деталей, маючи мінімальний набір столярного інструменту, швидко виготовити корпуси будь-якої, необхідної йому висоти.

Точність виготовлення корпусу обумовлена точністю лиття пластмасових рам. Безсумнівною перевагою пластмасового корпусу є його стійкість до руйнівного впливу навколишнього середовища (не гниє, не боїться перепадів температури і вологи), що значно збільшує його термін використання. До

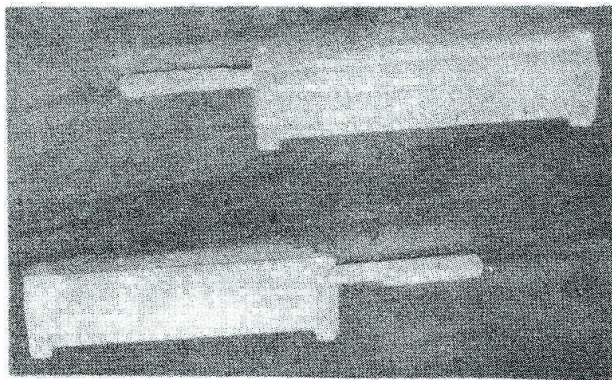
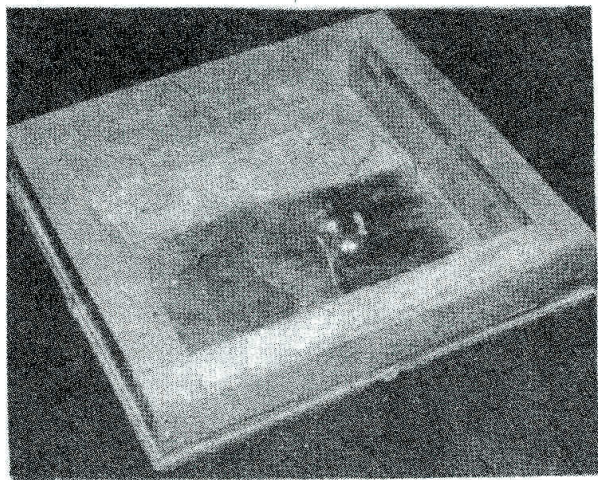

переваги такого корпуса необхідно віднести його значно меншу вагу, в порівнянні з дерев'яним.

Рамка має верхній дерев'яний брусок товщиною 8 мм, який має на кінцях два прорізи шириною 3 мм і довжиною до 20 мм. Дві бокові стійки із пластмаси товщиною 1,5 мм по всій довжині мають ребро жорсткості. На верхньому кінці стійки є Т-подібний зачіп висотою 8 мм (по товщині верхнього бруска), яким він входить триміліметровий проріз верхнього бруска, це фіксується дротом при натягуванні його для закріплення штучної вошни. На нижньому кінці стійки є два отвори, куди входять шини нижньої планки рамки, а також ще один отвір по осі для кріплення дроту. Нижня планка рамки пластмасова, товщиною 2,5 мм з ребром жорсткості.

На кожному кінці планки є по два шипи, які входять в отвір бокової стінки і при складанні розплавляються паяльником, нагрітим до 160—180 градусів. Для закріплення штучної вошни на рамці по діагоналі натягується

дріт. Складання рамки, натягування дроту, навощування необхідно здійснювати на спеціальній дошці товщиною 10 мм і з розмірами, до дорівнюють внутрішнім розмірам рамки, для того, щоб рамка мали форму прямокутного паралелограма.

Дах складається із нижньої пластмасової рами від корпуса на яку цвяхами прибивається лист ДВП розміром 365x390 мм. Дах малюють масляною фарбою, можна покрити покрівельним залізом або іншим матеріалом. Замість ДВП можна застосувати дерев'яний настил із дощок товщиною 10—20 мм.

Годівниця має ідентичну конструкцію з годівницею Роже Делона, тільки знизу прибивається нижня пластмасова рама від корпуса. Годівниця є стелею вулика і стоїть на ньому постійно, що оберігає від перегріву гніздо влітку і від холоду взимку.

Корисні поради бджолярам:

1. Рамка навощується накатуванням із застосуванням спецшаблону.

ПРОДАМО
12-ДВОКОРПУСНИХ ВУЛИКІВ
НА ДАДАНІВСЬКУ РАМКУ.
ВУЛИКИ ПРИСТОСОВАНІ
ДЛЯ КОЧІВЛІ НА
ЖИГУЛІВСЬКОМУ ПРИЧЕПІ.
КОНТАКТНИЙ ТЕЛЕФОН
76-74-09.
м. ЛЬВІВ.

2. В період інтенсивного медозбору обмежувати гніздо (не більше 3-х корпусів) застосуванням розділюючої решітки.

3. Заселити вулик можна декількома способами:

— роїнням;

— по методу Роже Делона: корпуси з навощеними рамками вставляють на рамки переселяючого вулика;

— із переселяючого корпусу забираються зайві, без розплоду рамки. Рамки з розплодом забираються на вільне місце. На місце, де було гніздо, на підставки з дощочок 8—10 мм, встановлюється корпус нового вулика з навощеними рамками. Знайшовши рамку з маткою, струшують її з бджолами в цей корпус; це ж саме роблять з рештою бджолами. Розплід забирають в іншу сім'ю. Обидва вулики закривають своїми стелинами. Через декілька днів рамки будуть відбудовані і корпус нового вулика з своїм дном розміщують на місце старого;

— під час відкачки меду струшують бджоли в новий вулик з навощеними рамками, який розміщують на місце старого. Після відкачки, вирізають з рамок щільники, ріжуть їх наполовину і вмонтовують в нові рамки за допомо-

гою дротяних петель, а потім дають їх в свої сім'ї. Цей метод гірший, ніж попередній, оскільки як неминуча загибель деякої кількості розплоду.

О. ГАНЗІЄНКО.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

Кооператив "Пластик" пропонує три варіанти доставки:

1. Доставляється складений вулик.

2. Доставляється вулик в повному складі в розібраному вигляді.

3. Доставляється тільки набір пластмасових деталей.

Крім цього доставляються будь-які окремі деталі вулика, по спеціальному замовленню.

Замовити, отримати вулики і окремі деталі до них, одержати додаткові довідки і консультації можна за адресою: 329810, м. Первомайськ, Миколаївської обл, вул. Краснофлотська 44, кооператив "Пластик", тел. 4-20-76 з 8 до 17. 00 і 9-03-50 після 19. 00 та у вихідні дні.

Чекаємо вас, панове, дзвоніть, пишуть, приїжджайте!

Місяць червень — місяць роїння

Роїння — все населення вулика охоплене турботою, і стара цариця хвилюється. Вона чує, що готується нова доля. Вона чесно виконала свій обов'язок виконавці, а от результатом виконаного обов'язку є відчай і нещастя. Непереможна сила загрожує її спокою: скоро їй прийде покинути місто, де вона царювала. Адже ж це місто її творіння, це — вона сама

(А. Метерлінк).

У свій час на роїння покладали велику надію. Це було основне джерело розмноження пасік. Деякі переваги при-

родного розмноження роїнням існують. Це інтенсивна праця роїв на медозборі на перших порах, відбудова високоякісних щільників, зменшення закліщеності і т. д. Все це залишилось на довгі роки переконанням для деяких пасічників. Недоліки природного роїння менше брали до уваги, а треба було б подумати, чому сім'я прийшла в ройовий стан, та чому відпустила рій. Як відомо, в першу чергу до роїння схильні сім'ї, у яких старі, низької якості матки, а також ті сім'ї, що рояться постійно, не дивлячись на заходи, які застосовує до них пасічник. Але буває і навпаки. Пасічник хоче вивести маток

від високопродуктивної сім'ї, яка довгий час не роїлась, а маток міняла тихою заміною, привівши себе в ройовий стан.

Однак це пасічнику не завжди вдається. Хоч від таких сімей і необхідно б виводити маток. Їх, як правило, на пасіці з 30—40 бджолородин буває зовсім мало, і вони повинні бути на особливому обліку. Інша справа, коли у пенсіонера-пасічника 3—5 бджолиних родин і він цілими днями біля них піклується, та хоче отримати від них рої. Але на пасіці, де 50—100 і більше бджолиних родин, і де вона має медове спрямування, роїння набагато знижує медозбір і може призвести до хаосу. Хочу навести приклад з матеріалу, присланого до редакції "УП" Віктором Мацько із с. Кальник Іллінецького району Вінницької області. От що пише Віктор Васильович:

"У моїй пасічницькій бібліотеці є книга (без початку і кінця) "Беседи по пчеловодству в кружке пчеловодов — любителей, воспитанников Киевской Духовной Семинарии".

Судячи по тексту, видана ця книга близько 1916 р. особою духовного звання з роду, де з діда-прадіда були священники і пасічники. Книга написана грамотно, на досить високому науковому рівні, з широким використанням передової на кінець XIX — початок XX ст. літератури. Разом з тим мова пристосована і до широкого кола сільських пасічників, що мали освіту 2—3 класи.

Книга писана російською мовою. Рівночасно з тим автор з великим задоволенням вставляє у текст вислови, речення, навіть цілі сторінки українською мовою, що робить текст колоритним і приємним для читання.

Перекладався текст лише російський у відповідності до норм сучасної української мови, а український — залишався без зміни. Неістотно упустилось.

Буду дуже радий дізнатися, що десь, в когось ще є така ж книга, але вже з титуальною сторінкою звідки можна буде дізнатися прізвище її автора. Автор цієї книги зустрічався з В. Ф. Ващенком, був високоосвіченим у бджільництві і не повинен бути забутий історією українського бджільництва.

Звичайно, Вікторе Васильовичу, назва цієї книжки "Беседи по пчеловодству", Київ, 1916. Автор її п. Г. І. Лисанський. Відома й інша книжка цього автора "Медозбірна бджола", Київ, 1918. Хоча правду кажучи, відчуваю, що ця книга може бути на сьогодні досить рідкісною.

Збиранням книг з бджільництва я займаюся досить давно. Зібрав досить велику пасічницьку бібліотеку (більше тисячі примірників), із них близько чверті дореволюційних і довоєнних видань, і все ж така книга ще не потрапляла мені. Із надісланого п. Мацьком матеріалу підібрано все про роїння в старовину.

ПЕРШИЙ РІЙ

... Ось нарешті вийшов перший рій. А як воно трапляється, після довгих чекань і хвилювань пасічник завагався. Рій, посидів, посидів на гілці і почав виявляти нетерпіння. Першими зриваються розвідники-провідники, а за ними і весь рій. Загуло на пасіці та так голосно та весело, що навіть гава-пасічник проснувся. І очам своїм не вірить... "Ой біда яка стряслась над моєю старою головою. Рій тікає", — кричить бідолаха, кличе на допомогу, стукає в сковорідку, дзенькає косою... Вибігла рідня, б'ють в тазик, гримлять листовою жерстю, бризкають водою, кидають грудками — такий підняли крик, що навіть сусіди сполошилися, підбігли до тину і теж кричать на все горло. Та даремно. Роя як не було. Стоять всі, розкривши роти, і дивляться в ту нещасливу сторону, де щез рій. Та ось всі одночасно заговорили і разом накинулись з докорами на нещасного старого пасічника. Вислухав старий цілком заслужені дорікання, почухав потилицю та й повернувся до свого куреня, присів у відчаї на пеньочок і в гірких роздумах схилив голову. Все кругом стихло, всі розійшлися, а гул тікаючого рою ще йому відчувається. "Так би й побіг за ним, так би й полетів, якби Бог крила дав на ту пору, та що зробиш?" — махнув білодашний рукою і пішов у свою катрагу.

А збіглий рій тим часом летить, гуде. А онде і дупло вже видно.

Продовження у наступних номерах.

Б. РУДКА.
м. Тернопіль.

РОЇННЯ — ДОБРО ЧИ ЗЛО?

У пасічницькій літературі є проти-лежні думки відносно роїння. В книзі "Учебник пчеловода" видання 1958 р. написано, що роїння — це стихійне лихо для пасік, яке призводить до збитків. Згоден з цим, якщо пасічник своєчасно не вживе відповідних заходів, тоді у вулику в кращому випадку залишиться 3—5 рамок бджіл з маткою і майже без меду. Всі рекомендації в літературі і деяких пасічників відносно виводу бджолосім'ї з ройового стану ґрунтуються на поділі сім'ї на дві, наприклад: наліт на матку чи маточник, отримання рою і його підсилення бджолами та розплодами, з'єднання роїв і ін. Такий спосіб був описаний на сторінках "УП" № 6 94 р. У результаті ми отримуємо слабкі сім'ї і слабкий медозбір. Метод, яким я користуюсь, залишає бджолосім'ю цілою, зберігається енергія рою, відпадають часті огляди. Виведення бджіл з ройового стану можливе лише за умов, коли в природі є взятки. Ось в чому полягає мій метод.

Варіант 1. З бджолосім'ї, з якої тільки що вийшов рій (первак) я забираю всі рамки з розплодом без бджіл і переносу їх у відводки і бджолосім'ї, які не рояться, маточники можна не зривати, меду залишаю до 2 кг. Гніздо комплектую з суші і вощини наполовину; вощини можна ставити і більше. За час, поки виконував цю роботу, рій зібрався у ящик чи роївню, і я зразу ж його струшує в сім'ю, звідки він вийшов. Якщо пасічники вважають сильними рої не менше 8 стандартних рамок,

то я одержую рій на 16—20 рамок з бджолами різного віку, з енергією рою. Такі сім'ї особливо добре працюють і через 7—10 днів їх не впізнати: все у вулику "побілено", вощина відбудована, більша частина щільників залита медом. Ці бджолосім'ї стають одними з кращих по продуктивності.

Варіант 2. Якщо немає бажання чекати виходу рою або наступає хороший взятки, а сім'я в роївовому стані, — не працює, я з неї, як і в першому варіанті, відбираю всі рамки з розплодом, в яких було корму до 2 кг, а гніздо комплектую з рамок суші, ставлю рамок менше, ніж було, а днів через 3—4, коли сім'я стане працювати, я підставляю рамки з вощиною. Догляд за такими сім'ями полягає в тому, що днів через 3—4 потрібно перевірити роботу матки. Бували випадки, коли було невідомо, де поділася матка. В цьому випадку даю в сім'ю зрілий маточник, чи неплідну матку. У цей час їх на пасіці досить. Бджолосім'ї в такому стані завжди приймають матку і маточники, і сім'я добре працює, але в першому випадку — найкраще. Бджолосім'ї при цьому повинні бути здоровими, хоча хворі і не рояться або рідко рояться. Висновок: роїння — це добре. Звичайно, воно потребує додаткових затрат часу і запасу рамок суші.

І. ГУДЗЕНКО.
Полтавська обл.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

ЛУГАНСЬКЕ ОБЛАСНЕ БДЖОЛООБ'ЄДНАННЯ ПРОДАЄ БАГАТОКОРПУСНІ
ВУЛИКИ В НЕОБМЕЖЕНІЙ КІЛЬКОСТІ. ЦІНА 2 000 000 КРБ.

НАША АДРЕСА: м. ЛУГАНСЬК, 348045,
КВАРТАЛ 50 РОКІВ ОБОРОНИ ЛУГАНСЬКА, 9, ТЕЛ: 54-85-69.

ПОЧАТКІВЕЦЬ НЕ БЕЗ ПРИКРОЦІВ

Шановна редакція! Займаюся бджолами недавно. У рік відродження "УП" придбав дві сім'ї, а вулики виготовив сам. Моє пасічникування, як і в кожного початківця, проходить не без невдач. В першу ж зиму в одній сім'ї бджоли залишили трутнів. Весною не знайшов матки. Сім'я стала трутівкою і так і загинула. У 1992 році зробив відводок, наростив силу як у сім'ї, так у відводку і навіть меду скуштував, адже відкачав трилітрову банку.

У зиму 1992—1993 років бджоли були надворі і знову невдача — загинула одна сім'я. У зиму 1993—1994 років заніс бджіл на веранду, де температура більш стабільна. Бджоли перезимували добре. Влітку 1994 року зробив від двох сімей два відводки, але знову ж допустив помилку, бо мої відводки відпустили ще й рої, бо дав їм по 3 маточники.

Та от для мене знову щось незрозуміле. В одній сім'ї бджоли зробили "тиху" заміну матки, але матка була неякісною, бо в одну чарунку почала відкладати по 2—3 яйця, а через деякий час в сім'ї з'явився суцільний трутневий розплід. Я зрозумів, що матка не спарувалася, а може й трутні були молоді. З часом у цій же сім'ї бджоли знову відбудували маточники, я їх за порадою старих пасічників знищив. Чи правильно я поступив?

І ще одне довелося побачити. На одного роя стався напад, побили бджіл, а біля вулика побачив убиту матку. Я закрив льоток у цьому вулику і забрав його з пасіки. Яке ж було моє здивування, коли через тиждень я його відкрив і побачив на одній з рамок жменьку голодних бджіл, між якими була матка. Вулик знову відніс на тічок, відкрив льоток, дав бджолам сиропу. Бджоли почали працювати. За цим вуликом почав спостерігати. Через деякий час побачив, що матка в обідній час вийшла з вулика без свити, полетіла і повернулася через чотири хвилини. Наступного дня знову матка вилетіла з вулика, але вже не повернулася. Думав, що пропала.

Через п'ять днів на одній рамці у кутку побачив засів яєць маткою, зрозумів, що матка вилетала на спаровування без "свити" і благополучно повернулася. Після виходу молодих бджіл сім'ю підсилив критим розплідом на виході. Так я врятував рій.

В. ПИЛИПЕНКО з Черкащини.

Відповідь редакції. Хоча з листа Віталія Андрійовича не все зрозуміло, але постараємося проаналізувати його, знайти помилки, які допущені в пасічникуванні та попередити інших, щоб знову не повторювали їх. А тепер по порядку.

Бджоли в одній сім'ї залишили в зимі трутнів, це свідчить про те, що в сім'ї немає матки. Це виявилось весною. Сім'я стала трутівкою. А чому? Якщо у сім'ї не було матки, то весною така сім'я не стане трутівкою, бо бджоли, які перезимували, стають "стерильними", тобто не можуть стати трутівками.

Шановний Віталію Андрійовичу! Для того, щоб порятувати сім'ю, ви підставили їй рамку розпліду з іншої, внаслідок чого в сім'ї з'явилися молоді цьогорічні бджоли. Сім'я могла вивести собі матку, але така матка була неповноцінною, бо в сім'ї не було відповідних умов (невелика сила сім'ї, відсутність трутнів і т. д.) або ж пропала при вильоті на спаровування. Маючи цьогорічних бджіл і не маючи матки, сім'я стала трутівкою. Сім'я-трутівка дуже погано приймає матку.

У сім'ю-трутівку краще дати зрілий маточник, з якого вийде матка і сім'я справиться. Все це воно так. Але!

Сім'ю виправити можна, але на її виправлення витрачається багато часу, ослаблюються інші сім'ї, бо від них відбирають частину бджіл і розпліду для підсилення сім'ї-трутівки, і в кінцевому результаті в пасічника прибутку від таких сімей не буде, лише одні витрати. А чи не краще весною сім'ю без матки приєднати до іншої. Утвориться

сильна сім'я, яка дасть пасічнику прибуток. Якщо пасічник-початківець не вміє зробити відводок чи поділити "на пів-льоту", то в крайньому випадку дочекається виходу рою з такої сильної сім'ї. А ранній рій — це повноцінна сім'я, яка в окремих випадках пасічнику окрім приросту пасіки дає ще й прибуток. Затрат часу на обслуговування такої сім'ї, а потім і рою, набагато менше.

Тепер щодо відводків. Як пише Віталій Андрійович, відводок зроївся. Такий випадок міг статися тільки тоді, як відводок було зроблено дуже сильним, на закритому розплоді, з роєвої сім'ї. У такий відводок Віталій Андрійович помістив лише рамки з розплодом, не дав рамок сушняку, обмежив заставною дошкою і утеплів. Бджолам, які вийшли з закритого розплоду, та тим, які були у відводку, не було місця для праці. Маючи три маточники і роєвих бджіл, така сімейка відпустила ще і рою.

Яка помилка, на нашу думку, допущена з роєм?

З відводка вийшов рій — другак з двома матками. У самому ж відводку залишилася лише одна молода матка.

Рій посадили у вулик, а для того, щоб не злетів, йому ще дали рамку розплоду з іншої сім'ї. Сім'ю, напевно, зразу ж підгодовували сиропом. Так як на рамці з розплодом були льотні бджоли, які, набравши сиропу з годівниці у зобики, повернулися у свою сім'ю і подали сигнал про "джерело взятку". Сім'я напала на рій-другак, пограбувала його, знищила частину бджіл і одну матку. В сім'ї залишилася жменька бджіл і матка.

У літературі написано, що при спаровуванні матку супроводить "свита" з бджіл і трутнів, але це стосується сильних сімей і роїв-другаків, і в ніякому разі дуже слабеньких відводків, де жменька бджіл, які залишаються на захист гнізда.

У таких сімейках матці доводиться вилітати на спаровування без "свити".

Тепер про "тиху" заміну матки.

"Тиху" заміну матки бджоли роблять у сильних сім'ях і, як правило, після виходу з маточника та спарування молоді матки у вулику, ще деякий час працює стара матка, тобто у вулику працюють дві матки.

З наведеного листа можна зрозуміти, що у вулику було закладено один-два свищеві маточники, з яких вийшла недорозвинута матка, яка не змогла запліднитися і почала відкладати трутневі яйця. Така сім'я знову заклала маточники. Те, що їх обов'язково потрібно зірвати, то без сумніву, але на їхнє місце обов'язково потрібно дати зрілий маточник з високопродуктивної сім'ї, або ж знайти матку-каліку, забрати її з сім'ї, а на її місце посадити молоду плідну матку.

Цей лист є повчальним для багатьох пасічників.

Шановні пасічники! Не соромтеся говорити і писати про свої помилки, бо їх повторюєте не тільки ви одні. Тож краще про ті чи інші помилки поговоримо на сторінках нашого часопису і може не одному з вас знадобиться аналіз чужих помилок, щоб не повторювати їх самим.

Чекаємо на ваші дописи.

Відповідь підготував В. БОЛКОТ.

**ПРОПОНУЄТЬСЯ НОВИЙ ВИСОКОЕФЕКТИВНИЙ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИЙ
ВЕТПРЕПАРАТ "УНІСАН +" ДЛЯ ЛІКУВАННЯ БДЖІЛ ПРОТИ АСКОФЕРОЗУ,
АСПЕРГІЛЬОЗУ; "НОЗЕМАТОЗ" — ПРОТИ НОЗЕМАТОЗУ І ГНИЛЬЦЯ.**

ЗВЕРТАТИСЯ ЗА АДРЕСОЮ:

НПЦ "ЛИК", м. ХАРКІВ (0572), вул. ПУШКІНСЬКА, 86, ТЕЛ. 40-60-11.

Роздуми про вулик Делона і не тільки

Я згідний з пасічником Качуром ("УП" № 8, 94 р.), що корпуси без фальців нікуди не годяться. Затікає вода, зміщуються корпуси. Як би добре вони не були виготовлені, деревина має властивість набрякати та всихати. Одна дошка більше, інша менше. Зрозуміло, що вулик, який просвічується, для нормального життя бджіл стає непридатним.

На сторінках журналу була стаття, в якій автор вказав на недолік багатокорпусного вулика Дадана, в якому давиться багато бджіл. Це стосується вулика Делона теж. Чим більше корпусів, тим більше давиться бджіл; це буває через щілини, що виникли там, де немає фальців. Бджоли обов'язково прополісують щілини. Щоб розірвати корпуси, потрібно між них вставити стамеску. У місцях, куди вставлялась стамеска, залишаються вм'ятини деревини, що збільшує щілини між корпусами.

На пасіці Баціца вулики розміщені по 4 блоках. Відстань між вуликами 120 мм. Це докладно описано і показано на фотографіях у журналі "Пасіка" № 2 за 94 р. Це теж є недосконалістю вулика і сприяє нападу на відкриту сім'ю при виконанні робіт та перельотам з однієї сім'ї в іншу. Із численних статей видно, що вулик Делона випробовує та вдосконалює багато пасічників. Качур запропонував свою конструкцію рамки. Але з статті не відомо, чи жили на цих рамках бджоли, чи ні. Запропонована рамка може обмежити матку в одному корпусі. Сім'я скоріше роїться, ніж матка перейде розрив між щільниками.

У книзі "Русское пчеловодство" І. А. Шабаршов вказує, що існує у бджільництві проблема розриву гнізда. Цю проблему досконало не вирішив ніхто до нашого часу. Тому, мабуть, Делон використовує дріт для рамок, щоб зменшити розрив гнізда до мінімуму. В журналі "Пасіка" підтверджується можливість життя 2 маток у сім'ї. Це вказує, що і на цих рамках матка неохоче переходить з корпусу в корпус. В

багатокорпусному вулику Дадана, матка теж червить в одному корпусі, його досить для матки. У верхні корпуси бджоли складають мед. Пасічники розповіли мені, що мирно живуть 2 матки в сім'ї в різних корпусах. Бджоли навіть можуть прийняти заблукалу матку і вони будуть кожна червити в своєму корпусі.

Із свого досвіду переконався, що сім'я роїться, але матка не хоче переходити розрив між щільниками. У вулику шафового типу на українську рамку нижній брусок був 12x12. Бджоли перейшли вниз і відбудували щільники до половини рамки. Льоток був проти нижнього ярусу рамок. Матка не перейшла. Внизу склали нектар. Сім'я роїлася. В другому випадку нижній брусок був 25x12 і льоток проти гнізда. Проти нижнього ярусу рамок теж був відкритий льоток. Крім охорони льотка бджоли вниз не опустились. Сім'я роїлася. Я цілком згідний із пасічником Р. Замковим з Тернопільщини ("УП" № 5, 94 р.), що рамку української системи відкидати рано.

Звертаюсь до Замкового: "Вишліть мені креслення деталей рамки, що описується у Вашій статті. Мене цікавить, як зменшується розрив між щільниками до 12—13 мм. Щоб мені не винаходити вже відоме." Останнім часом ми затрачуємо час, доводячи, котрий вулик кращий. Мені доводилось бачити багато вуликів з різними розмірами рамок (в основному лежаки), яким по 60 і більше років. Всі вони давали колись бочку меду. Це розповідали діди або їх діти, власники цих вуликів. Який би вулик не був досконалий, без доброї кормової бази та виділення нектару квітами бочки меду не буде.

Як би ми ще так енергійно думали про медодаї, то проблема з кращими вуликами була б набагато меншою. Я бачив багато пасік, біля яких пасічник не посадив жодного дерева або куща, які мають важливе значення для бджільництва. Через це і недостатньо

або зовсім немає навколо продуктивного льоту бджіл. Біля таких пасік самосівом росте багато беріз, вільх та осик, яких поруч у лісі досить. Стоїть питання: з чого ж братимуть бджоли взяток, якщо пасічник не подбає сам.

До мене звертаються початківці за роєм. Я згоджуюсь дати при умові, що майбутній пасічник посадить 50 медодайних дерев на свій вибір. Можуть бути клен, липа, акація, груша-дичка або яблуня. Неохоче згоджуються, хоч місця досить. Згідні краще розрахуватись грішми, ніж виконати, на їх думку, таку непотрібну роботу. Доводиться переконувати, що пройде десяток-другий років, і посаджені дерева будуть цвісти. Тому ж таки пасічнику буде вигідно, коли його бджоли матимуть взяток біля пасіки.

Минули ті часи, коли природа щедро наділяла бджіл взятком, але й тоді дбали про кормову базу. Про це свідчать статті законів тих часів. Я впевнений, що байдужість пройде. Рідко, але можна побачити, що навіть не пасічники обсаджують свої садиби медодайними деревами. Настав час з жалем подумати про знищене та непосаджене попередніми та теперішніми пасічниками, а часу назад ніхто не верне. Взятись за насадження, щоб в майбутньому не жалілись на навколишнє середовище. Відпаде проблема з підкормкою і не будуть бджоли затратні.

Один пасічник сказав: "Не назбирав рій меду, грошей на цукор немає". Є, на жаль, бджолярі, які жодного дерева не посадили. На їх пасіках виросло те, що само засіялось. Таких недумаючих пасічників у нас дуже багато. Правильно написав С. А. Поправко в книзі "Пчела на цветке". "Зародись и укрепись у пчеловодов-любителей традиция — начинать и завершать медовый сезон посадкой нескольких нектароносных де-

ревьев, страна незаметно, но верно укрепила бы (умножила) свой медоносный потенциал".

Тільки при такій умові вулики будуть давати бочку меду. Більшість пасік стаціонарні. Любитель не має можливості кочувати. Посадити дерева в межах радіусу льоту бджіл пасіки в можливостях кожного пасічника. Було б бажання!

Добре справу робить журнал "УП", коли приділяє велику увагу медодаям. Але, на жаль, тираж його невеликий, порівняно з кількістю пасічників. Я думаю, що передплатники — люди небайдужі до результатів бджільництва в Україні.

В Ізраїлі на Новий рік садять дерева. Це вважається доброю справою. Громадяни з піднесенням виконують цю роботу. У нас, в Україні, це нескоро буде. Власним прикладом читачі журналу повинні навертати інших пасічників до цієї вкрай необхідної і корисної справи. Знаю село, оточене лісосмугою з вільх, що залишились від меліорації. Там живе з десяток пасічників. Кожного року у Вербну неділю везуть гілки верби до міста, щоб піти до церкви. Дивує, що ніхто не додумався посадити вербу між вільшину, щоб була своя. Таких прикладів у нас скрізь досить. Не повернувшись обличчям до медоносних дерев та кущів, у майбутньому ми залишимося ще в гіршому становищі. Потрібно мати постійні медодаї. Як дбатимемо, так і матимемо.

І. КОЗЛОВСЬКИЙ.
Волинська обл.
с. Заліси.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

Перед тим, як ставити щільники для весняного розширення гнізд, необхідно обприскати цукровим чи медовим сиропом (1:1). Після цього бджоли охоче чистять комірки, а матка дуже інтенсивно відкладає яйця. Це значно прискорює весняний розвиток сімей.

ВАЖЛИВІ ДРІБНИЦІ

І все-таки рамка Р. Делона доцільніша за всі інші конструкції, які запропонували пасічники. Простіше та економічніше не придумаєш. Зігнув триміліметровий дріт на шаблоні під певні розміри і маєш три сторони рамки.

Бджоли сприймають цей дріт як складову частину щільника не гірше, ніж дерев'яну рамку збиту цвяхами і в якій натягнуто дріт для закріплення вощини. Якщо дріт має якийсь негативний вплив на сім'ю бджіл, то вона його покриває воском.

А от металеві "роздільні-гребінці" впливають негативно на зимівлю бджіл на дворі. Вони "притягують" мороз, що при відлигах збільшує вологу у сім'ї бджіл.

Тому можна зарадити, якщо замінити металеві "гребінці" дерев'яними кубиками. Для цього придатна суха ли-

пова гілочка діаметром 15—20 мм, з якої нарізають кружечки довжиною 11 мм.

За допомогою гострого ножа з кружечків вирізають кубики з ребром 11 мм. Сердечка деревини служитиме отвором для забивання цвяхків.

У корпусі Р. Делона в фальці для рамок 25-міліметровими цвяхками за допомогою шаблону набивають виготовлені кубики, які служать роздільниками рамок. По кутах корпусу прибивають по половині такого кубика.

Робота невелика, але бджолам від неї багато користі.

Ю. СУСЬ.
Рівненська обл.

Гонорар прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

ЧИ ВИБИРАЮТЬ БДЖОЛИ МАТОК?

У пасічницькій літературі часто згадується про здатність бджіл вибирати собі кращу матку.

Довгий час я також в це вірив, але випадок на моїй пасіці змінив мою думку. Якось, після продажу пакетів, у мене не вистачило для двох сімей зрілих завчасно виведених маточників, тому я змушений був залишити в цих сім'ях свищеві маточники. Контролюючи вихід маток в сім'ях, я несподівано помітив, як в одній сім'ї з свищового маточника вийшла безкрила матка, котра, оточивши себе невеликою свитою бджіл, взялася розгризати маточники, в яких були повноцінні матки.

Побачивши таку картину, починаєш краще розуміти, чому в роєвій сім'ї бджіл матка до останнього дня відкладає яйця; чому з другим роєм може вилітати декілька молодих маток, чому при виході з маточника молода матка не руйнує незрілі маточники?

Вважаю це тому так, бо природа потурбувалась не тільки про жорсткий природний відбір, але й страхує бджолородину від можливих несподіванок.

Із цього всього не важко зробити висновок, що в сім'ях, де є декілька маток, до яких однаково ставляться бджоли, залишається та матка, котра виграє двобій з маткою-суперницею, як правило, виграє більш фізично розвинена матка. Яскравим доказом того, що бджоли не вибирають маток, є добре відома нам багатоматкова система утримання бджіл, коли одні і ті ж бджоли обслуговують двох або більше маток, не виявляючи при цьому до них ворожого ставлення. Але, як тільки видалимо з вулика роздільні решітки, в гнізді залишається одна матка.

В. ПАРАЩИНЕЦЬ.
м. Мукачєво, Закарпатської обл.

ЗАПИТУВАЛИ? ВІДПОВІДАЄМО

У редакцію надійшов лист від М. Мельника з Вінниччини такого змісту.

“Ми, молоді пасічники, і не знаємо всього, тому турбуємо вас, бо інші не хочуть поділитися цим, а саме:

1. Як зберегти мед, щоб був до наступного сезону, щоб вистачило сім'ям — дорослим і дітям?

2. Залишилося небагато щільників, як їх зберегти?

3. Будь-ласка, напишіть поради по поліпшенню роботи у вуликах-лежаках?

4. Читали, що можна об'єднати дві малих сім'ї в одну, а як це зробити, не знаємо. Ми об'єднали, так одна сім'я вбила другу.

5. Читали, що рій можна знову посадити в сім'ю, з якої він вийшов, поставивши магазин, а як це зробити у вуликах-лежаках?

6. Журнал отримуємо в кінці наступного місяця, наприклад, за серпень в кінці вересня і всі поради вже нічого не дають, бо запізно.”

Від редакції

1. Мед найкраще зберігати у скляному посуді, коли його небагато, а коли його вдосталь, то можна зберігати в емальованих виварках, або у молочних бідонах, або ж у спеціальних ємкостях для меду. Мед також можна зберігати у дерев'яних бочках, які виготовлені з липи. Інша деревина додає меду неприємного присмаку, або ж змінює його колір.

2. Щільники можна зберігати у сухих приміщеннях, де температура не піднімається вище +10 °С, або в целофановому мішку, в який вливають 1—2 ложки оцтової есенції і герметично зав'язують. При таких умовах не розвивається воскова міль, яка знищує воцину.

3. Як поліпшити роботу у вуликах-лежаках описано у всій популярній літературі по бджільництву. По цьому

питанню доцільно прочитати книгу “Справочник по пчеловодству”, автори Н. Л. Буренін, Г. Н. Котова, Москва, агропромиздат, 1985, на сторінках 21—45, а також в інших книгах. Редакції недоцільно переписувати книжки.

4. Дві слабенькі сім'ї можна об'єднати в одну сильну сім'ю таким чином: відбирають матку у сім'ї, де вона гірша за своїми показниками, ніж у сім'ї, з якої її будуть об'єднувати. Через 5—6 годин, коли сім'я відчує сирітство, але ще не заложила свищевих маточників, бджіл однієї і другої сім'ї перед вечером збризкують з “росинки” сиропом 1 : 1, в який додають декілька крапель настойки м'яти або анісових крапель, чи одеколону, щоб був однаковий запах. Сім'ю без матки поміщають у вулик, де є матка. Вулик, з якого забрали сім'ю, виносять з пасіки.

5. Рій можна знову посадити у сім'ю, з якої він вийшов. Один з способів такий: в сім'ю, яка відпустила роя, забирають всі рамки з розплодом, струсивши з них бджіл. Замість рамок з розплодом сім'ї дають рамки з воциною. До вулика приставляють щит з фанери, на який висипають з роївні рій, який вийшов з цієї сім'ї. Рій входить у вулик, де немає розплоду, а є багато невідбудованих рамок, починає ліквідувати “аварію” і працює як рій-зсипчак. Відібрані рамки з розплодом без бджіл роздають іншим сім'ям пасіки.

6. Журнал “Український пасічник” виходить у другій половині кожного місяця. До більшості пасічників надходить в двадцятих числах цього ж місяця. Якщо у вас є великі затримки з надходженням журналу, то виникає така ситуація не з вини редакції, а з вини пошти. При затримці журналу звертайтеся у своє поштове відділення.

Відповідь підготував зав. відділом В. БОЛКОТ.

Поліське містечко Любешів. У професійно-технічному училищі № 25 учні мають можливість опанувати такими професіями, як овочівник, квітникар, будівельник, тракторист, водій автомобіля. У пошані тут і професія пасічника. На цьому знімку ви бачите навчальну пасіку, де учні оволодівають практичними навиками пасічництва.

Фото Я. ГУЛКЕВИЧА.

Пасічник майструє

НА ДОПОМОГУ МОЛОДИМ ПАСІЧНИКАМ

ВУЛИКОВІ РАМКИ

Загальновідомо, що основою бджолиного гнізда є щільники. Навіть вулики у житті бджіл відіграють значно меншу роль, адже відомі випадки, коли бджоли в природі будують своє гніздо не лише в дуплах дерев, а навіть в

залізних чи бетонних трубах, стовпах чи навіть під підлогою будинків. Людина навчилася бджолині щільники об'єднувати дерев'яними планочками — рамками, не без допомоги бджіл, звичайно. З винайденням П. І. Прокоповичем розбірного вулика з'явилася велика різноманітність як самих рамок, так і вуликів. У вуликах різних систем застосовують свої, дещо відмінні рамки. Всі, найбільш широко вживані рамки можна умовно поділити на кілька груп:

а) гніздові, що служать для життя бджолиної сім'ї протягом року. На цих рамках проходить розмноження, розвиток бджіл, а також нагромадження кормових запасів. Гніздові рамки можуть бути вузьковисокі (300 x 435 мм), їх ще називають українськими; низькоширокі (435x300 мм), так звані лежаківські. Рідко можна зустріти і рамки дещо інших розмірів;

б) магазинні, що призначені лише для складання меду і використовують-

ся в період взятку. По ширині вони рівні відповідним гніздовим рамкам, а висотою можуть бути в два-три рази нижчими. Для того, щоб матка не перейшла червити на ці рамки, магазинну надставку відокремлюють від гнізда роздільною решіткою;

в) багатокорпусні. Виділяються вони в окрему групу тому, що в залежності від їх місцезнаходження вони можуть бути і гніздовими (якщо використовуються в нижніх корпусах) і магазинними-медовими (верхні корпуси). Відомо кілька типорозмірів цих рамок: по ширині рівні лежаківським — стандартні багатокорпусні (435x200 мм); по ширині рівні українським — рамки українського багатокорпусного (300x212 мм) (див. ж-л "Пчеловодство" № 9, 1991, № 10, 1993); рамки Р. Делона (291x98,5 мм) і їх варіант (291x205).

Всі рамки незалежно від їх ширини і висоти повинні мати дві стандартні розмірні величини. Вони визначаються біологією бджолої сім'ї, зокрема глибиною бджолої чарунки щільника (12—13 мм) та шириною вулички між двома сусідніми щільниками — 12 мм). Тому ширина планок вуликових рамок повинна складати 25 і 37 мм. В українських рамках верхня планка — 37 мм, а бокові по 25 мм, а в лежаківських — навпаки (причому бокові планки в нижній частині теж повинні бути шириною 25 мм).

Нижні планки в обох випадках можуть бути значно вужчими. Рамки, що мають планки шириною 37 мм ставлять у вулику щільно одна до одної, тому їх ще називають рамками з постійними роздільниками, рамки ж з усіма планками в 25 мм ставлять у вулик, дотримуючись міжрамкового простору (вулички) в 12 мм, через те їх відносять до рамок без постійних роздільників.

Технологія виготовлення рамок багато в чому схожа, хоча для кожного типу рамок є свої особливості. Рамки роблять із сухої деревини м'яких порід, найкраще липи, хоча можна використовувати і несмолисту без сучків деревину хвойних порід. Дошку спершу розпилюють по довжині на заготовки з припуском на торцеву обробку. Якщо довжина окремої деталі рамки невелика (230 чи 300 мм), то краще, щоб до-

вжина заготовки була вдвічі або втричі довшою, тому, що довшу деталь безпечніше обробляти на верстатах. Спочатку дошку фугують з обох боків до товщини 37 або 25 мм, в залежності від її початкової товщини. Хоча можливий варіант, коли фугують лише одну сторону заготовки, потім розпилюють її на окремі планки певної товщини і лише тоді обрізають такі планки до потрібної ширини (37 чи 25 мм). Робити так доцільно тоді, коли можна використати і утворені обрізки, припустимо для нижніх планок рамки.

Профуговану дошку розпилюють на окремі планки на циркулярці, використовуючи бокову опору (рис. 1).

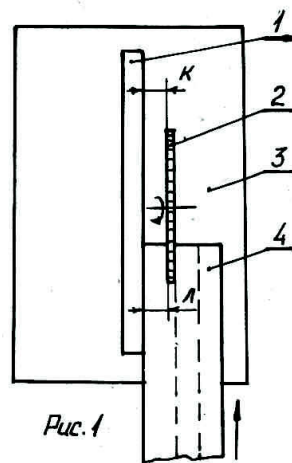

Рис. 1. Розрізування на окремі планки.
1 — бокова опора; 2 — дискова пила;
3 — стіл верстата; 4 — заготовка.

Оскільки при використанні дискових пилок з малим зубом при великому числі обертів (близько 3000 об/хв) розпилювана поверхня виходить гладенькою, то відпадає необхідність в фугуванні планок, що економить час і матеріал. Слід лише пам'ятати, що для легкого розпилювання необхідно опору виставляти таким чином, щоб відстань К була дещо більша відстані Л. Одержані рейки обрізають до певної довжини, в залежності від типу рамки. Найпростішим пристосуванням для цього може служити модернізоване столярне стусло (рис. 2). Це неширокий дерев'яний жолоб з опорою на вузькому кінці і ножівковим пропилом на потрібній відстані від опори. Планка (можна кілька) закладається в стусло до опори і відрізається столярною пил-

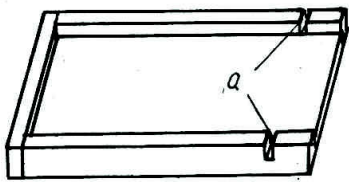

Рис. 2

Рис. 2. Столярне стуло: а — пропи́л.

кою по зробленому в стуслі пропи́лу. У своїй практиці я використовую нескладне універсальне пристосування до деревообробного верстата, що дозволяє проводити таку операцію механічно з великою швидкістю і точністю. Одержані таким способом заготовки мають однакову довжину, ширину і товщину, що значно спрощує збивання рамки.

При виготовленні лежаківських рамок з постійними роздільниками на бокових планках заготовки шириною 37 мм обрізають на $2/3$ їх довжини до 25 мм. Для цього використовують або фрези, або дискові пилки з боковою опорою, як в попередньому випадку і обмежувачем подачі, що дає змогу робити пропи́л лише до певної довжини. Можна на бокову планку в 25 мм набивати маленькими цвяхами чи наклеювати міцним клеєм у верхній частині дві дерев'яні накладочки так, щоб сумарна ширина верхньої частини бокової планки була 37 мм. Але це ускладнює роботу і знижує продуктивність праці. Верхня планка цих же рамок повинна мати виступи для з'єднання з боковими. Вони виконуються вже знайомим способом, потрібно лише додати регулювання глибини пропи́лу — вильоту дискової пилки над столом верстата.

Дещо відрізняється технологія виготовлення рамок для українських багатокорпусних та українських вуликів. Особливість рамок такої конструкції в тому, що верхня планка шириною 37 мм з'єднується з боковими з допомогою круглого гнізда у верхній та шипа в боковій планках. Таке з'єднання досить міцне, надійне, а при використанні верхніх планок товщиною 10—12 мм у багатокорпусному вулику значно зменшує міжщільниковий проміжок, що дуже важливо для переходу зимового клубу у верхній корпус.

Діаметр гнізда у верхній планці, яке вибирається з допомогою електродрелі чи свердлильного верстата, повинен бути дещо меншим від товщини бокової планки. При товщині планки 12 мм можна скористатись свердлом діаметром 11 мм. Дуже зручно робити такі отвори з допомогою шаблону (рис. 3). Виготовляється він із міцної дерев'яної планки товщиною близько 15 мм і шириною 37,5 мм, що оббита з трьох боків 8-міліметровими рейками, які виступають над планкою з одного боку на 7—8 мм.

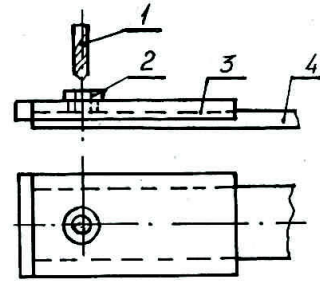

Рис. 3

Рис. 3. Шаблон для свердління отворів.
1 — свердло; 2 — металева втулка; 3 — шаблон;
4 — верхня планка рамки.

Шаблон на відстані 25 мм від опори має направляючий отвір для свердла. Бажано в ньому закріпити металеву втулку, щоб він не розбивався свердлом до більшого, ніж потрібно, розміру. Загальна довжина шаблону 270—280 мм. У готовий шаблон закладається заготовка верхньої планки до опори, разом з нею він перевертається і по направляючому отвору електродреллю, а краще свердлильним верстатом, робиться наскрізний отвір у верхній планці рамки, потім планка закладається в шаблон іншим кінцем.

Шаблон може бути і з двома направляючими отворами на обох кінцях, при відповідному збільшенню його довжини. Таким чином всі верхні планки рамок будуть мати отвори (гнізда) на одній точно визначеній відстані один від одного і від краю планки. При довжині верхньої планки 340 мм готова рамка матиме ширину точно 300 мм. Зрозуміло, що при збиванні таких рамок відпадає потреба в додаткових замірах, шаблонах, а сам процес збивання спрощується і значно прискочується.

рюється. Шип у боковій планці легко зробити за допомогою двох прямих фрез із розпорною втулкою між ними, товщиною рівною товщині бокової планки.

Цю технологічну операцію значно прискорює просте пристосування — магазин, що являє собою дві смужки багат шарової фанери розміром близько 150x200 мм, з'єднаних між собою двома брусками перетином 26x50 мм, висотою 150 мм. З'єднання повинно бути досить міцним. Бокові бруски рамок встановлюються в магазин вертикально в ряд і після ретельного вирівнювання торців фіксуються надійним способом (або клинами або гвинтом, обладнавши один з бокових брусків магазину з внутрішньої сторони металевою пластинкою з різьбою).

Нижня сторона магазину із затиснутими планками обробляється згаданими фрезами, а якщо їх немає, то циркулярною пилкою з регульованими боковим упором і вильотом пилки. Таким чином цей пристрій дає змогу одночасно виготовити шипи в 20—25 планках, а при довшому магазині їх кількість може бути і більшою. Перед з'єднанням бокової і верхньої планок шип достатньо лише дещо округлити ножем. Робити його ідеально круглим не варто, тому що в гнізді він добре припасовується (тому він і повинен бути дещо більшим), що робить таке з'єднання особливо міцним. Шип в гнізді додатково фіксується одним цвяшком довжиною до 35 мм, який забивають у верхню планку з поздовжнього торцевого боку.

Верхні планки рамок українського багатокорпусного вулика в середній частині з допомогою фрези чи дискової пилки слід звужити до ширини 25 мм. Після цього між щільно зсунутими рамками утворюється щілина шириною 12 мм і довжиною 260 мм, яка дає змогу бджолам вільно переходити із корпусу в корпус. Обидва ж краї верхньої планки мають постійні роздільники, що полегшує роботу з такими рамками (рис. 4).

Кріплення нижніх планок в різних рамках не має суттєвих відмінностей. Найчастіше нижня планка прибивається до бокових двома невеликими цвяш-

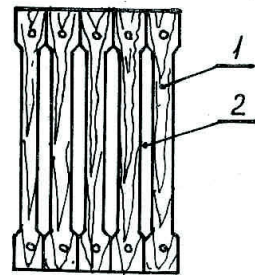

Рис. 4

Рис. 4. Комплект рамок (вигляд зверху)
1 — верхня планка рамки;
2 — міжрамкова щілина.

ками. В українських рамках додатковим засобом запобігання перекосу рамки відповідно бокових стінок вулика слугує нижня планка з довжиною 315 мм, що якраз відповідає ширині українського вулика. У цьому випадку нижня планка виступає над боковими з кожного боку на 7,5 мм. Є рекомендації кріплення нижньої рамки робити подібно до верхньої — з допомогою шипа і гнізда (гніздо у боковій, шип у нижній), пропонують також таке з'єднання, яке називають "ластівчин хвіст", існують конструкції і з нижніми роздільниками у вигляді шипів, накладок а то і не повністю забитих у бокову планку внизу цвяшків. Але всі ці доопрацювання рамки не є функціонально доцільними; а лише ускладнюють виготовлення і використання їх.

Для проколювання отворів у планках існують різноманітні конструкції діркопробивачів. Найпростіший механічний діркопробивач можна легко змонтувати з електродрелі, яка нерухомо закріплюється на спеціальній підставці і кількох направляючих планок на ній, що дають змогу при подачі рамки на свердло дрелі одержувати отвори в точно визначених місцях планки.

При ручному виготовленні отворів з допомогою шила процес прискорюється, якщо скористатись дуже простим шаблоном. Він дозволяє точно і швидко визначити відстані між пробитими отворами, що згодом дає можливість рівно натягти дріт в рамці. Це два брусочки перетином 12 x 12 мм, з'єднаних між собою, як показано на рис. 5. З одного боку шаблон має виступаючий на певну відстань брусок для визначення місця верхнього про-

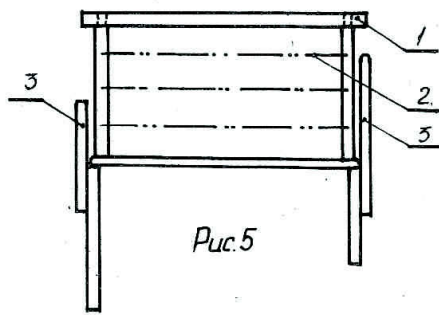

Рис. 5. Пристрій пробивання отворів шилом.
1 – рамка; 2 – дріт; 3 – шаблон.

колу (при упорі знизу) і нижнього (при упорі зверху).

Другий виступаючий брусок шаблону визначає місце середнього проколу.

Ці найпростіші, доступні багатьом початкуючим пасічникам прийоми виготовлення рамок дають змогу значно спростити і прискорити технологічний процес виготовлення рамок, а отже, підвищити продуктивність нелегкої праці бджоляра. Звичайно, існує ще і більш складне та ефективніше устаткування, виготовлення та користування яким вимагає певного рівня підготовки.

В. СЕМЕНЧЕНКО.
с. Лютенька
Полтавської обл.

Гонорар на розвиток журналу "УП".

Сітковий ізолятор для підсадки матки

Сітковий ізолятор для підсадки матки, на жаль, нашою промисловістю не випускається.

Він дуже потрібен для підсадки племінної матки, та й будь-яких маток також. Його можна зробити самостійно, для цього необхідно мати металеву сітку з віконцем 3 x 3 мм, виготовлену з металевого дроту діаметром 0,5 мм. Це необхідно для того, щоб сітка мала жорсткість і самовільно не розпліталась. Далі розстеляємо на столі сітку і робимо таку "викройку":

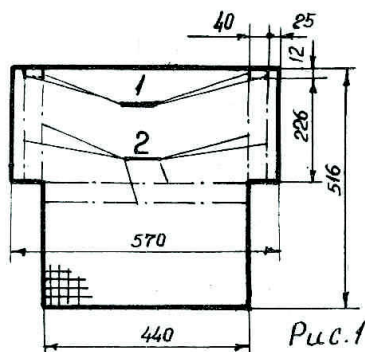

Рис. 1. Викройка ізолятора. 1. Місця розрізу сітки.
2. Пунктирними лініями показані місця згину сітки під кутом 90°.
3. Місце зшивання ізолятора.

Розміри вказані для багатокорпусного вулика.

Згинаємо сітку і одержуємо сітковий ізолятор (рис. 2).

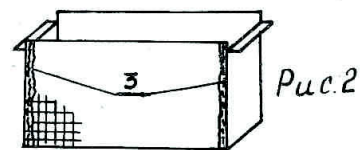

Рис. 2. Загальний вигляд.

Щоб легше було згинати, необхідно взяти дошку розміром 440x40x236 мм і навколо неї провести формування ізолятора. Аналогічний ізолятор можна виготовити на стандартну рамку (435x300) та делонівську.

Місця з'єднання зшиваємо циганською голкою з капроною ниткою (товщина нитки до 1 мм).

Потім виготовляємо дві дерев'яні рейки розмірами 470x10x7,5 мм, які використовуються для того, щоб бджоли не виходили з сіткового ізолятора.

Технологія підсадки матки така:

1. Перевіряємо, чи бджоли в безматочній сім'ї не заклали свищові маточники. Якщо ні, та підставляємо матку зразу, а якщо так, то зриваємо маточни-

ки і через 3—6 годин розпочинаємо роботу.

2. Беремо рамку без бджіл з розпломом на виході, на якій є мед і пусті чарунки (коли підсаджуємо плідну матку, вона повинна мати місце для відкладання яєць).

3. Дану рамку вставляємо в сітковий ізолятор, пускаємо на неї матку.

4. Дерев'яні рейки кладемо з обох боків поряд з верхньою планкою рамки.

5. Для більшої гарантії (щоб не зайшли бджоли в ізолятор) стягуємо тоненьким дротом в 2—3 місцях верхні краї ізолятора вище верхньої планки рамки і рейок.

6. Сітковий ізолятор ставимо в середину сім'ї, в якій немає матки, залишивши достатньо місця по боках ізолятора, щоб бджоли вільно проходили між рамками та ізолятором і вступали в контакт з маткою.

7. Через 3—4 дні молоді бджоли народяться і майже заповнять сітковий ізолятор, обов'язково приймуть матку

(молоді бджоли приймуть будь-яку матку).

8. Якщо плідна матка розпочала класти яйця, це гарантія того, що вона прийнята всією бджолою родиною. Якщо матка буде неплідна, то молоді бджоли також обов'язково її приймуть.

9. У теплий сонячний день необхідно обережно вийняти ізолятор з сім'ї, а з нього рамку з бджолами і маткою, поставити її на місце ізолятора в сім'ю, зблизити рамки. Якщо бджоли залишились в ізоляторі і на його верхні, то їх необхідно струсити і змести.

10. Якщо погода холодна чи вітряна, то матку можна потримати ще 1—2 дні в ізоляторі.

Цей спосіб дає майже стопроцентний прийом матки.

М. ГУНЬКО.
м. Вінниця.

Гонорор прошу перерахувати на розвиток журналу "УП".

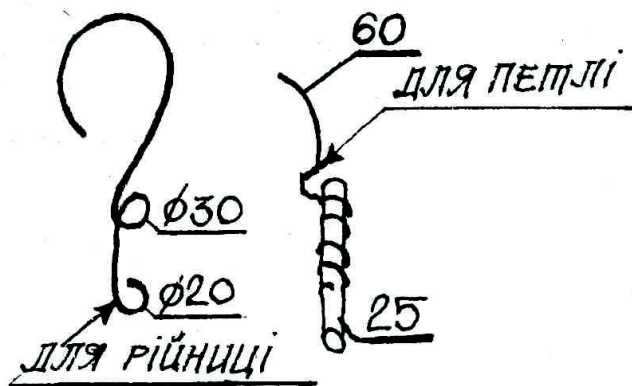

ТАК КОРИСТУВАТИСЯ РІЙНИЦЕЮ ЛЕГШЕ

З наближенням ройової пори треба бути завжди напоготові. Рідко рої сідають у підвішену на гілку рійницю. Не завжди драбина стане вам у пригоді. Тому я зробив гачок для рійниці і на лист, щоб ввівши гачок у петлю гачка на якому висить рійниця, можна швидко і легко зняти чи підвісити її.

Для гачка рійниці беру 50 см п'ятиміліметрового дроту. 15 см вставляю у шестиміліметровий отвір, просвердлений у водопровідній трубці розміром 15 см х 2,5 см, затиснутої у лещата. Згинаю пів витка, виймаю дріт з отвору на трубці і роблю 3-сантиметрову петлю в один оберт. Потім на короткому 15-сантиметровому кінці загинаю двосантиметровий гачок у той бік, що й петля для підвішення рійниці, а в протилежний бік роблю великий 10—15 сантиметровий гачок для підвішування на гілку.

На гачок для знімання рійниці потрібно довжиною 35 см п'ятимілімет-

рового дроту, який на 5 мм встромити у 6-міліметровий отвір на трубці і зробити 2—3 витки спіралі. Зняти з труби, вирівняти 5 мм, що були в отворі, коли робилася спіраль, вигнути таку форму гачка, як показано на рисунку.

М. ШЕРЕМЕТ.

Хвороби і шкідники

ЗАХИСТ БДЖІЛ ВІД ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

ПОРОШКОПОДІБНИЙ РОЗПЛІД — інфекційна хвороба, яка уражає відкритий бджолиний розплід — личинок 4—9 денного віку.

Збудник — бацила пульвіфацієнс у вигляді палички, здатної утворювати спори, які можуть довгий час зберігати свою життєздатність у зовнішньому середовищі. Джерелом цієї інфекції є хворі і загиблі личинки у вигляді сухих кірочок, а також мед і перга хворих сімей. Дорослі бджоли не уражаються, вони є носіями бактерій, передаючи збудника хвороби при годуванні личинок. Поширюють хворобу на пасіці блукаючі бджоли, бджоли-зłodійки, трутні, рої. За межі пасіки поширенню хвороби сприяють перевезення і кочівлі бджіл, придбання пакетів бджіл і маток, при використанні інвентаря з неблагополучних пасік. Даних про виявлення цієї хвороби на території нашої країни ще не поступало. Але ця небезпечна хвороба виявлена у Польщі (Кіркор С., 1958) та в інших країнах Європи і Америки.

При попаданні збудника хвороби з кормом до кишки личинки, він швидко розмножується, проникає до гемолімфи, поширюється в усі органи, виділяє токсини і викликає загибель бджоли.

Ознаки і перебіг хвороби. Від зараження личинок до виявлення ознак проходить декілька днів. Загиблі личинки висихають і набувають вигляду сухих кірочок або лусок, які при витягуванні з комірок розсипаються як порошок. Звідси і назва цього захворювання — порошкоподібний. Колір за-

гиблих личинок змінюється від білого до світло-коричневого або бронзового, що є характерною ознакою.

Захворювання спостерігається влітку, переважно уражає слабкі сім'ї і може призвести до масової загибелі розплоду бджіл.

Діагноз на порошкоподібний розплід ставлять на підставі характерних ознак ураження відкритого розплоду з перетворенням загиблих личинок у порошкоподібну масу світло-коричневого або світло-оранжевого кольору і виділення культури збудника хвороби у ветлабораторії з урахуванням епізотологічних даних. При цьому необхідно виключити американський і європейський гнильці, парагнилець, аскофероз і аспергільоз. До ветлабораторії на дослідження надсилають зразки щільників від кожної хворої сім'ї розміром 10X15 см із загиблими личинками і супровідним листом від лікаря ветмедцини.

Заходи боротьби. При виявленні цього захворювання негайно сповіщають ветпрацівників і власників усіх пасік адміністративного району і головних лікарів ветеринарної медицини сусідних районів. На пасіку накладають карантин у радіусі 5—7 км і проводять заходи відповідно діючої інструкції. Лікувально-оздоровчі заходи при цьому захворюванні не розроблені. За умов карантину забороняється вивезення з господарства бджолиних сімей (пакетів), маток і продуктів бджільництва. Якщо ця хвороба виявлена на пасіці вперше, тоді приймають рішення про негайне знищення хворих сімей бджіл. Пусті вулики, придатні щільники та інвентар дезинфікують відповідно з діючою інструкцією. Щільники із загиблими личинками переплавляють на віск, який використовують на технічні потреби або знезаражують в автоклаві при температурі 127 °C протягом 2 годин. Мед і квітковий пилок не можна згодовувати бджолиним сім'ям, їх реалізують тільки для харчових потреб. Карантин з пасіки знімають через рік після ліквідації хвороби і проведення заключних ветеринарно-санітарних

заходів відповідно до діючої інструкції.

Профілактика захворювання полягає у суворому дотриманні ветеринарно-санітарних вимог при імпорті і експорті бджіл і маток, а також правил утримання бджіл на пасіках. Особливу увагу треба звернути на недопущення заносу збудника із сусідніх західних країн, неблагополучних щодо цієї хвороби (знищення зальотних роїв з невідомих пасік). При розміщенні пасік у прикордонній зоні треба суворо дотримуватись відстані не менше 15 км від кордону.

МЕЛАНОЗ — інфекційна хвороба бджолиних маток з хронічним перебігом, яка призводить до зупинення відкладання ними яєць, некрозу і почорнінню яечників, ураженню отруйної залози і утворенню калової пробки у кінці черевця. Захворювання нерідко зустрічається на пасіках і завдає великої шкоди при виведенні маток, особливо у матковиводних господарствах внаслідок загибелі маток, зупинення розвитку і зниження продуктивності сімей бджіл, бо вони стають трутовочні.

Збудник хвороби — дріжжеподібний гриб ауробазидіум пуллюланс або меланозелла морс апіс. Гриб утворює гіфи (ниткоподібна тканина) жовтого і жовто-коричневого кольору або овальні оїдії (членики) і темно-коричневі чи круглі хламідоспори. Із спорист утворюються спорові гіфи, які здатні розпадатись на самостійні паличковидні клітини у вигляді ланцюжка. Гриб досить стійкий до дії фізичних і хімічних засобів, він зберігає життєздатність при замороженнях і відтаванні на сонячному світлі протягом 8 міс., у меду — 12 міс. При дії 2 %-ного розчину одноклористого йоду гриб гине через 5 хв., 0,1 %-ного розчину йоду і 70°-ного етилового спирту через 10 хв.

До меланозу сприйнятливі бджолині матки різних порід, а також бджоли і трутні переважно старшого віку. Збудник досить поширений у природі на рослинах, у паді, тому принесення

його бджолами у вулики сприяє з'явленню захворювання маток. Гриб проникає в організм матки або бджоли і розвивається частіше в епітеліальних клітинах яечника і яйцевода, звідки падає до гемолімфи і розноситься у всі органи і тканини. Може наступати ураження отруйної залози, спермоприймачика, заднього відділу кишечника і мальпігієвих судин, що супроводжується некрозом тканин, появою жовто-коричневої і чорної зернистої маси. Іноді хвороба має хронічний перебіг, від зараження до проявлення ознак проходить 6—8 місяців.

Ознаки і перебіг хвороби. Захворювання спостерігається у другій половині літа, іноді навесні. При різкій зміні погоди і принесенні у вулики паді хвороба посилюється. Уражені матки скорочують, а потім припиняють відкладання яєць у комірочки, стають в'ялі, малорухливі або перестають рухатись. Вони погано тримаються на щільниках, падають на дно вулика. Хворих маток бджоли видаляють з вуликів і вони гинуть на землі в оточенні купкою бджіл. У кінці черевця загиблих маток виступає засохла калова пробка, а при розтині їх знаходять темного кольору яечники. Хворі бджоли перестають літати і гинуть на дні вулика і біля нього. У хворих трутнів вивертаються назовні виводні статеві органи, від чого вони гинуть.

Діагноз на меланоз визначають на підставі відсутності у бджолиних сім'ях відкритого розплоду при наявності малорухливої, із збільшеним черевцем матки або відсутності її на щільниках і наслідків мікроскопічних досліджень уражених маток і бджіл з виділенням збудника хвороби у ветлабораторії. До ветлабораторії надсилають загиблих маток, бджіл і трутнів, упаковуючи їх у флакони з 5 %-ним гліцерином.

Заходи боротьби. Для утримання бджолиних сімей створюють належні умови. З вуликів видаляють недоброякісний (падьовий) мед і дають квітковий або цукровий сироп. Неблагополучним сім'ям дають плідних здорових маток. На пасіці проводять загальні са-

нітарні заходи. Лікування бджолиних сімей і методи дезинфекції вуликів, щільників та пасічницького інвентаря не розроблені.

Профілактика. У бджолиних сім'ях утримують маток не більше двох років, одержаних від здорових і сильних бджолиних сімей. Попереджають занесення бджолами падьового меду, висіваючи післяжнивні медоноси на припасічних ділянках. При штучному осіменінні маток у племінних господарства мікрошприци промивають водою і дезинфікують протягом 5 хв. 2 %-ним розчином однохлористого йоду або 10 хв. 0,1 %-ним розчином йоду у 70° спирті. Потім інструменти промивають 1 %-ним розчином бісульфату натрію і стерильним фізрозчином.

КАНДИДАМІКОЗ (кандидоз, маниліаз, молочниця та ін.) — інфекційна хвороба бджіл, яка призводить до ураження передніх грудних трахей з переродженням м'язів груднини. Бджоли хворіють не дуже часто, але при інтенсивному ураженні спостерігається значна смертність бджіл і ослаблення сімей, особливо взимку.

Збудник — дріжжеподібні гриби декількох видів із роду кандиди: альбіканс, тропікаліс, крузеї, паракрузеї, псевдотрофікаліс, стелатоїдея та інші. Для бджіл хвороботворними є як окремі види цих грибів так і їх сполучення. Ці грибки однокліткові мікроорганізми, деякі з них добре ростуть на живильних середовищах. Стійкість цих грибів до фізичних і хімічних засобів різна. У ґрунті і воді вони можуть зберігатись до 12 міс. У перзі взимку зберігаються 4—6 міс. При кип'ятінні вони гинуть через 10—15 хв. Перманганат калію, препарати йоду, 2 %-ний розчин формальдегіду, 1 %-ний розчин однохлористого йоду, хлорамін діють згубно на ці грибки.

До кандидомікозу сприйнятливі переважно дорослі бджоли. Це захворювання поширене також у молодняка с/г тварин і птиці. При згодовуванні бджолам профільтрованої суспензії із м'язів і трахей загинуть бджіл грибки гинуть

на 10—15 день. Хворі тварини виділяють збудника із слюною, фекаліями, мокротою у зовнішнє середовище. Грибки кандиди поширені у природі, на рослинах, плодах і продуктах тварин, у землі, стічних водах поблизу тваринницьких приміщень, звідки бджоли заносять їх з водою у вулики. Проникаючи до організму бджіл переважно через органи дихання грибки розмножуються у слизових оболонках, розрушують їх, що призводить до порушення діяльності органів дихання, грудних м'язів і травлення. Попадаючи до гемолімфи грибки розповсюджуються у всі органи, руйнують їх, що призводить до загибелі бджіл.

Ознаки і перебіг хвороби. Хворіють бджоли частіше взимку, іноді весною. Уражені сім'ї бджіл дуже слабнуть, гинуть дорослі бджоли, а навесні гине розплід. У трахеях загинувших бджіл виявляють темно-коричневі плями, нагадуючи ознаки акарапідозу. При сильному ураженні у трахеях з'являється темно-коричнева, масляниста, пухлякаста маса, яка стікає при розриві і переродження грудних м'язів.

Діагноз на хворобу ставлять, при виявленні характерних ознак і позитивних результатів дослідження хворих і недавно загинувших бджіл та епізоотологічних даних. До ветлабораторії надсилають хворих і недавно загинувших бджіл, зразки щільників з медом і пергою та супровідним листом лікаря ветеринарної медицини який обслуговує пасіку.

Заходи боротьби і профілактика не визначені. Проте, враховуючи, що в меду і перзі може знаходитись збудник хвороби, пропонується видаляти від хворих сімей щільники із зимовалим кормом і підгодовувати бджіл цукровим сиропом з додаванням ністатину або леворину у дозі 100 тис. од. по 0,5 л сиропу на сім'ю бджіл, тричі через 3—5 днів. Слабкі сім'ї з'єднують або пересаджують у чисті, продезинфіковані вулики на незаражені або запасні щільники, гнізда скорочують, утеплюють і бджолам згодовують лікувальний сироп.

АЛЬГОЗИ БДЖІЛ — це отруєння бджолиних сімей синьозеленими водоростями (ціанофіти), які живуть у стоячих водоймищах. Бджоли, беручи з них воду заносять ці водорості у вулики. Хворі комахи стають слабкими, втрачають здатність нормально рухатись, зовнішній їх покрив стає темним. Трупі бджіл стають м'якими з неприємним запахом, але тіло їх не розпадається на окремі частини.

При визначенні цієї хвороби треба виключити септицемію і вірусний па-

раліч та враховують епізоотологічні дані місцевості.

Профілактика цього захворювання полягає в необхідності постійно забезпечувати бджолині сім'ї чистою проточною і підсоленою водою. Пасіку слід розміщувати якомога далі від стоячих водоймищ і забруднених калюж, рік і озер.

Ф. АЛЕКСЕЄНКО,
кандидат ветеринарних наук.
м. Харків.

І ВСЕ—ТАКИ ЧАСНИК

Про часник, як рослину з особливими фітонцидними властивостями багато сказано і написано. Її цілюща дія в багатьох випадках є очевидною. Відомі чутки про застосування часнику у бджолярській справі, і вони, на мою думку, варті уваги при лікуванні аскосферозу. Не буду описувати клінічних ознак розвитку цієї хвороби, збудником якої є гриб *Ascosphaera apis*, адже за останній час про цю хворобу багато написано. Всі особливості захворювання детально описані в будь-якому підручнику з хворіб бджіл.

Впродовж 1993—1994 рр. я боровся з аскосферозом і вів спостереження з використанням різних антигрибкових, антимікробних препаратів, як безпосередньо на бджолах, так і висіваючи збудника в середовищі МПА. Позитивних результатів не одержав. Минулого року у весняний період застосував препарат аскоцин і це також не зупинило аскосферозу. Він поширився настільки, що бджоли вже були не в силі виносити мумії личинок, а тільки складали їх по кутках гнізда.

Оскільки, на початках розвитку хвороби бджоли виносять мертвих личинок із гнізда і скидають їх на землю під льотком. А тому наявність таких біло-сірих часточок під льотком є ознакою хвороби в бджолосім'ї ще до детального огляду розплуду. Маючи таку сильно заражену сім'ю в травні, я почав годувати її сиропом з часниковою витяжкою. Хвороба почала затухати і десь протягом місяця зникла. Упродовж літа я також згодував бджолам сироп з часником, але вже рідше. На мою думку, фітонциди часнику не вбивають спори збудника аскосферозу, а пригнічують його ріст і тому наявність

часнику у вулику необхідна під час активного розмноження бджіл.

При цьому експерименті я зауважив ще і таку особливість: та сім'я, яка активно оброблялась часниковою витяжкою, була закліщена значно менше, ніж ті, що такій обробці не підлягали. Можливо, що часниковий запах відлякує ще і кліща *Varroa jacobsoni*?

Отож, при відсутності високоефективних антиаскосферозних препаратів пропоную дешевий і доступний метод боротьби із цим захворюванням бджіл — витяжкою з часнику. А для цього слід зубець часнику середнього розміру добре розім'яти чи розтерти в ступці, залити 2—3 чайними ложками кип'яченої води кімнатної температури і весь цей гомогенат влити в 1 л сиропу 1:1, добре перемішати. Таким сиропом, але малими порціями, (200—250 мл) слід годувати хворі бджолосім'ї. Сильно заражені сім'ї — 2 рази в тиждень і до того часу, поки хвороба не почне затухати. Потім такий сироп можна давати рідше.

Пропоную задля профілактики аскосферозу таку дозу сиропу давати і здоровим сім'ям 1—2 рази в місяць. Сироп з часниковою витяжкою бджоли беруть добре, в інших випадках таким сиропом можна скропити рамки, або ж навіть саму часникову витяжку порозливати по вулику.

На мою думку, використання часнику для лікування і попередження аскосферозу є непоганим засобом. Він не шкодить ані бджолам, ані якості меду.

С. РЕШЕТИЛО. м. Львів.

ОСМІЇ В ТЕПЛИЦЯХ

У комплексі технологічних агрозаходів, що забезпечують одержання високих урожаїв тепличних культур (огірків, томатів), величезне значення має бджолозапилення.

Проведені дослідження біології цвітіння і запилення квіток огірка в умовах закритого ґрунту показали, що ізольовані від комах жіночі квітки бджолозапилювальних сортів утворюють лише до 5, тоді як при запиленні медоносними бджолами 70 і більше відсотків зав'язі.

Досліди А. М. Мельниченка і Н. В. Никифорова (1970, 1973) показали, що при перехресному запиленні також значно підвищується зав'язування в теплицях томатів (кількість зав'язі досягає 65 %), у той час як при самозапиленні цей показник становить лише 28—36 %. Крім того, при запиленні квіток бджолами не тільки підвищується урожай на 30—70 відсотків, а й у півтора-два рази збільшується маса кожного плоду.

До недавнього часу в країнах СНД для запилення ентомофільних культур закритого ґрунту використовувались лише медоносні бджоли. Спроби застосувати в теплицях одиночні бджоли, джмелі, інші комахи були невдалими.

Перші позитивні результати застосування диких-одиночних бджіл в теплицях були одержані на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції у 1982 році. Для запилення тепличних культур поряд з медоносними використовувалась дика-одиночна бджола з родини мегахілід — руда осмія (*Osmia rubra*), що в природних умовах є спеціалізованим запилювачем плодово-ягідних культур — яблуні, груші,

сливи, аличі, вишні, черешні, персика, абрикоса, суниці, агрусу, смородини, малини та інших.

Виробничі випробування осмій в теплицях радгоспу ім. Благоева Полтавського району в 1985—1987 рр. показали, що вони є прекрасними запилювачами огірків, томатів, баштанних культур і забезпечують утворення 80—100 відсотків повноцінної зав'язі. З кожного квадратного метра теплиці при застосуванні осмій додатково одержували 1,5—4,0 кг високоякісної продукції. Але найбільш ефективні осмії у невеликих присадибних теплицях (де потрібна обмежена кількість комах (менше одного вулика).

Особливо вигідне застосування осмій у зимових теплицях у січні—лютому та першій половині березня. У цей період недостатнє освітлення та тривалість дня і рослини виділяють значно меншу кількість нектару, ніж у природній обстановці. Тому в цей період медоносні бджоли малоактивні і користуються кормовими запасами, що знаходяться у вуликах. Літ бджіл спостерігається переважно у першій половині дня і відвідують вони за хвилину лише 3—3,5 квітки.

Для осмій в теплицях єдиним кормом є виділення рослин. В його пошуках вони відвідують квіти і в похмурі години, не припиняючи літ у другій половині дня. У осмій спостерігається більш висока запилювальна здатність (5—7 квіток за хвилину).

Осмії відзначаються виключною миролюбністю — не жалять, не потребують спеціальних підживлень цукровим сиропом і білково-вітамінними кормами, відзначаються простотою утримання і застосування.

Більш висока ефективність осмій у теплицях досягається при комбінованому використанні бджіл — у січні—квітні запилення осміями, а в травні і в наступні місяці — медоносними бджолами. Кратність відвідування квіток і повнота їх запилення підвищується також при спільному використанні медоносних бджіл і осмій.

Ефективним є застосування і лише осмій (без медоносних бджіл) протягом всього періоду цвітіння огірків чи то-

матів. Такий спосіб запилення поширений в присадибних теплицях.

У природних умовах лісостепу України льотно-запилувальна діяльність осмії триває з другої—третьої декади квітня і до кінця травня — початку червня. В післяльотний період осмії знаходяться в проміжних стадіях розвитку, досягаючи дорослої фази восени. Але восени бджоли з коконів не виходять, а впадають в діапаузу, в якій знаходяться до весни наступного року. Взимку кокони зберігаються в сухих неопалювальних приміщеннях. Тому, перш, ніж стало можливим викори-

стання осмії у зимово—весняних теплицях, необхідно було опрацювати методику виведення їх із діапаузи. Для цього протягом ряду років з листопада по березень (першого числа кожного місяця) з різних партій бджіл відбирали середні проби по 30 коконів і інкубували їх у термостатах при трьох температурних режимах 20, 25 і 30 °С і відносній вологості повітря 80—90 відсотків.

Результати інкубації рудої осмії за чотирирічними даними наведені в таблиці.

Режими виведення рудої осмії із діапаузи

Початок інкубації	20 °С			25 °С			30 °С		
	вивелося бджіл в %	інкубаційний період, діб		вивелося бджіл в %	інкубаційний період, діб		вивелося бджіл в %	інкубаційний період, діб	
		0	0+		0	0+		0	0+
1,11	82,5	52	61	95,6	36	38	72,5	22	23
1,12	91,6	31	38	97,7	26	29	85,8	13	16
1,01	98,3	18	24	93,3	14	17	91,6	9	11
1,02	97,5	9	15	97,8	8	14	94,2	6	8
1,03	98,3	6	8	96,7	5	7	97,5	3	4

З наведених в таблиці даних можна зробити ряд висновків.

Інкубацію рудої осмії можна проводити при температурах 20—30 °С;

— за граничної температури 30 °С інкубацію осмії слід проводити, починаючи з січня;

— в листопаді—грудні виводити бджіл із діапаузи краще температурою 25 °С, яка забезпечує вищий відсоток відтворення потомства;

— інкубаційний період самців коротший ніж самок;

— тривалість діапаузи бджіл скорочується по мірі наближення весни;

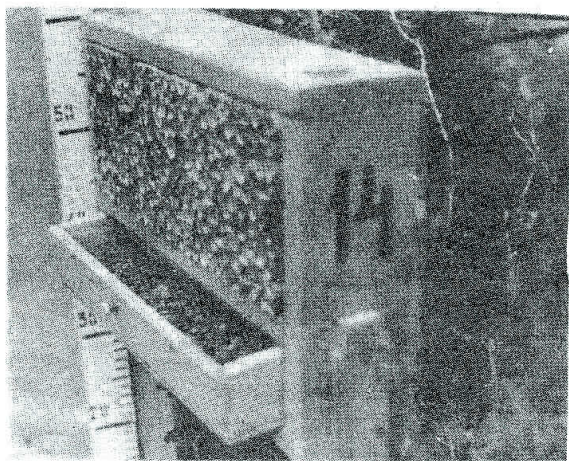
— інкубаційний період бджіл залежить також від температурного режиму і скорочується по мірі її підвищення;

— маневруючи строками постановки бджіл на інкубацію інкубаційними температурами, можна синхронізувати робочий стан бджіл з періодом цвітіння комахозапильних культур.

На початку цвітіння тепличної культури проінкубовану партію бджіл (до

фази початку виходу самців із коконів) переносять в тепличні вулики спеціальної конструкції (рис.) Вулик розділяється дощечкою на два відділення. Нижнє — висотою 50 мм для лотка, в який засипають кокони і верхнє для гніздових трубок. Верхнє відділення вулика туго набивається трубками з очерету довжиною 100 мм і внутрішнім діаметром 6—12 мм. Такий вулик встановлюється на двох ніжках на висоті 20—25 см від поверхні ґрунту. На кожні 300—500 кв. м теплиці розміщують один вулик. Щоб не було розльоту бджіл вентиляційні вікна теплиці закривають сіткою.

Тривалість життя осмії у теплицях скорочується у 1,5—3 рази в порівнянні з тими, що працюють у природних умовах. Скорочує життя бджолам шкідливий вплив мікроклімату (високі відносна вологість повітря; температура, мізерне виділення нектару, пилку тощо).

Осмії в теплицях працюють у січні—лютому до 20 днів; у березні — до 15, у квітні — до 10—12, у травні—червні — до 7 днів.

При закінченні цих строків тепличні вулики поповнюють новими партіями проінкубованих бджіл. Для п'ятиразового відвідування квіток протягом дня, в залежності від інтенсивності цвітіння, на 100 кв м, теплиці достатньо мати 20—30 комах. За період цвітіння тепличної культури проводиться 5—10 запусків бджіл. При цьому на гектар теплиці витрачається 20—35 тис. коконів.

Поряд з розмноженням рудої осмії в установі випробовують інший, більш продуктивний вид одиночних бджіл — рогату осмію.

**Б. ЗІНЧЕНКО,
В. ГУКАЛО.**

Полтавська сільськогосподарська дослідна станція ім. М. Вавилова.

НАШІ БІДИ І ПРОБЛЕМИ

Нинішня зима, як ніколи, проходить дуже погано. Кліщ варроа з осені дуже ослабив бджолородини. З аналізу видно, що літо 1994 року у нас було дуже спекотне. Як результат, продуктивність самок кліща була вищою ніж самців. У серпні—вересні закліщеність бджолородин була дуже високою, а тому бджоли в зиму пішли дуже ослабленими. Це призвело до того, що на багатьох пасіках чисельність 20—25 бджолородин залишилося 4—5.

У попередні роки з кліщем боролися так само, як і в 1994 році, чогось нового не застосовували і здавалося все буде добре. Ніхто не думав, якого лиха завдасть кліщ бджолам.

Будемо закупляти, замінювати по бартеру бджолопакети, оскільки за всіма прикметами 1995 рік повинен бути медодайним. Цукру в минулому році ми не отримали, врятувало нас те, що наш райцентрівський цукровий завод діє.

Правдами і неправдами діставали звітти цукор.

А наша обласна спілка пасічників, відверто кажучи, уже не існує, тому ніякої допомоги, підтримки, координації дій нема. Тобто, ми в районі даємо собі раду як можемо.

А проблем у пасічників немало. Найголовніше питання — нема збуту меду, оскільки ряд пасічників має по 1—3 тонни меду. По-друге, бджолоінвентар виявився великим дефіцитом. Якщо раніше ми за ним їздили у Бершадський, Чечельницький райони Вінницької області, то тепер і вони небагаті. Хто з пасічників встиг створити собі відповідну матеріальну базу 2—3 роки тому, той тепер стоїть на ногах. А початківці у розпачі. Важко щось дістати, та й ціни далеко не кожному доступні.

С. ЗАМКОВИЙ.
Кіровоградська область.

Бджільництву — професійний рівень

Рішення про створення самостійного товариства пасічників у м. Євпаторія визрівало давно, але остаточне рішення пасічники прийняли у березні 1993 року. Юридично ми стали самостійними з жовтня 1993 року, коли було затверджено статут і назву громадської організації об'єднання "Пасічник". Це не міське товариство пасічників, а об'єднання пасічників міста, прилеглих до міста сіл районів. Крім цього ми підтримуємо тісний зв'язок з державними, колгоспними і комерційними пасіками. В результаті у нас тепер на обліку більше 200 пасічників у яких налічується близько 2000 бджолосімей.

Основним завданням об'єднання є створення максимальних умов для кожного пасічника нашої організації, сприяння більш інтенсивному розвитку бджільництва у Криму.

Після затвердження Статуту об'єднання і відкриття розрахункового рахунку в банку ми одержали юридичне право на проведення фінансових операцій з різними відомствами і організаціями, стали укладати договори тощо. Незабаром ми відкрили свій магазин з правом закупівлі і реалізації продовольчих і промислових товарів. Через магазин, використовуючи наявні кошти, реалізуємо пересувні (разом з пречепами) і стаціонарні пасіки, окремі бджолородини, матки, відводки, дрібний пасічницький інвентар, цукор, тару, проводимо обмін воску на вощину. Ціна у нас завжди нижча порівняно з іншими магазинами Криму. Оскільки товар завозимо завчасно.

Особливість нашого магазину полягає у тому, що він має право на комерційну діяльність і комісійну. Пасічники і сторонні мешканці міста здають у магазин різноманітний пасічницький інвентар (медогонки, димарі тощо), який надзвичайно швидко розкуповують з відомих причин.

Таким чином самостійність ми вирішили для своїх пасічників всі основні питання: видаєм на кожну бджолоро-

дину на рік по 10 кг цукру, вирішили проблему обміну воску на вощину, забезпечуємо пасічників медпрепаратами для лікування бджіл, необхідним пасічницьким інвентарем.

Головним завданням у нинішньому році також буде: максимальне забезпечення потреб пасічників, розширення зв'язків для взаємовигідної співпраці із заінтересованими організаціями України і Росії. Спільна робота із врахуванням весняного розвитку бджолородин може проводитися з таких питань:

- виведення і реалізація ранніх маток,
- реалізація ранніх бджолиних відводків,

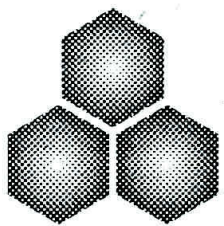
- відкриття фірмових магазинів по реалізації медопродукції і пасічницького інвентаря тощо.

Спільними зусиллями ми повинні вирішити і такі питання: надати правову основу для кочівлі пасік, добитися оплати пасічникам за опилення бджолами сільськогосподарських культур, насадження у лісозахисних смугах медоносів, використання під медоноси неугіддя земель, виділення коштів з міського бюджету на розвиток бджільництва, забезпечення товариства пасічників службовими приміщеннями, вирішити проблему ветеринарного обслуговування пасік з боку бджолопромів, створення чистопородних бджолорозплідників.

Для вирішення всіх цих питань ми пропонуємо кожного року збиратися на конференції чи семінари, хоча б по регіонах (Одеса, Херсон, Миколаїв, Крим плюс Краснодар і Ставрополь). Місце проведення — Євпаторія, час — жовтень. На найближчій конференції першим питанням поставити — про профілактику і лікування бджіл проти аскосферозу, побачити і ознайомитися з досягненнями нових технологій у веденні бджільництва, послухати професіоналів апітерapeutів. І головне, щоб усі питання вирішувалися на професіональному рівні.

А. БИНЬКЕВИЧ.

директор об'єднання "Пасічник", м. Євпаторія.

Із спадщини

О. Г. БЛІНОВ (1865—1937)

(До 130-ої річниці від дня народження)

Олексій Григорович Блінов запропонував широковідомий в пасічницькій практиці і літературі метод весняного скорочування гнізда під назвою "Метод Блінова".

У 1894 році в ріднім селі Баніки Бірського уїзду Уфимської губернії О. Г. Блінов перевів свою пасіку з колод у рамкові вулики системи Дадана-Блатта.

Незабаром Блінов впевнився, що бджоли в цих вуликах з весни розвиваються повільніше, ніж в колодах. Тоді під час весняної ревізії він став скорочувати гнізда бджіл, тобто робити гніздо з двох частин.

Цей спосіб полягає в наступному: біля південної стінки вулика розміщують подушку і заставну дошку, потім медопергову рамку і всі рамки з розплодом та бджолами. Тут повинна бути і матка. Після цього ставлять другу заставну дошку, яка не досягає до дна вулика на 10—20 мм, а за нею 3—4 рамки з медом (кормом), і третю заставну дошку та знову подушку. Стелю вулика добре утеплюють. Рамки з розплодом повинні знаходитись напроти льотка. У такому виді залишають гніздо на 3—4 тижні.

Під час весняних холодів, які часто повертаються, та холодних ночей бджоли згруповуються на рамках з

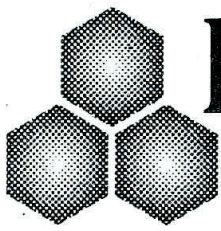
розплодом у маленькім гнізді і добре його обігрівають. Це запобігає охолодження гнізда, а черву оберігає від охолодження. Ризику залишити бджоли без корму тут немає, так як за вставною дошкою розміщені достатні запаси, і бджоли в будь-який час можуть брати його для викормки розплоду.

В той же час корми використовуються економно, так як гніздо бджіл невелике. У невеликім гнізді бджолам вдається легко підтримувати нормальну температуру, а тому молоді бджоли виходять здорові. Не дивлячись на те, що Блінов тримав бджіл в одностінних вуликах, в його практиці не було випадку охолодження черви, або затримки в розвитку сім'ї. При скорочуванні гнізда за методикою Блінова бджолині сім'ї весною розвиваються краще і скоріше.

Б. ВАСИЛІВ.

ЦІКАВО, ЩО ТІЛО ОЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСЬКОГО, ЯКИЙ ПОМЕР ПІД ЧАС ПОХОДУ, БУЛО ДОСТАВЛЕНО В СТОЛИЦЮ МАКЕДОНІЇ ЗАНУРЕНИМ У МЕД.

На службі пасічництва

ДОБРОМ ЗІГРІТЕ СЕРЦЕ

Машина підрулювала до обійстя пасічника Василя Михайловича Кручаниці. Я постукав у хвіртку. Незабаром її відчинив господар дому — людина високого зросту, з широкими, як брама, плечима, при доброму здоров'ї на обличчі. Ось тобі і пенсіонер, нівроку, подумав собі. Газда, чемно привітавшись, запросив мене до хати. Присіли біля столу.

— Ще хвильку, — мовив він, — і ви мене не застали б. Я тільки-но зібрався на пасіку в урочище курорту "Синяк" до свого колеги Йосипа Феделеша, щоб там разом поглянути і на своє бджолярське господарство.

Щоб не гаяти часу, я повів мову про те, чого завітав до нього.

— Заочно знаю, що ви є великим професіоналом-пасічником, маєте чималий досвід роботи з вуликами, бджолами. Мені відомо і те, що ви довгі роки вели пасічництво у колишньому колгоспі "Радянська Армія". Ваша праця приносила господарству чималі прибутки. Вже після виходу на пенсію завели власну пасіку. Як же ви нині гадуєте, які маєте проблеми?

— Дорогий гостю, — почав Василь Михайлович. — Колись були золоті часи для пасічництва. Ми кожного року збирали вагомий медовий ужинок. Пакетами ослужували мало на весь колишній Союз. Навіть шанувальників з Мінська, Волгограда, Сибіру... Збирали віск, прополіс, пилок, бджолину отруту, яку закупувала Австрія. Було організоване своє товариство. До нього входило 800 пасічників. Допомогали один одному. Тепер воно розпалося. Кожен, як може, пасічникує сам по собі, криється від інших. У мене, як то мовиться, під рукою було 100 врожайних бджолосімей. А ниньки — лише

тридцять. Варили раніше для добрих людей смачну і лікувальну медовуху. Тепер пасіки нищить хімія і всілякі утиски начальства. Нема цукру...

З великим задоволенням говорив господар про добрі часи пасічництва. І з жалем бринів його голос, коли розмірковував про стан бджолярства в нинішній час.

Все ж я наважився запитати пана Кручаницю, як він став пасічником, коли йому полюбилися бджоли. Прояснило його чоло, відтак задумався. Згодом розпочав розповідь.

Вже у дванадцять років я став підпасичем. Треба було конче допомагати батькам вийти з скрутного становища. Ранок. Зорі ще не виспалися, як і я. А треба вже гнати череду корів на пасовисько. Зліпалися повіки. Все ж брав торбину з провізією і гайда за хвостатими. Босі ноги опікала вогнем холодна роса. Зате на пасовищі вже було веселіше. З своїм другом розпалював вогнище, ладнаючи жарінь. Треба ж було спекти кілька картоплин, підсмажити скибинку солонини, припасеної батьками. А тільки-но добре розвиднювалося, ми залишали напризволяще череду, і — гайда до лісу. А він був дужий, буковий, в обрамленні тендітних берізок. Одного разу ми вчули, як над нами загуло, забриніло, ніби старий циган заграє на скрипці. Глип уверх — а там у дуплі бджолина сім'я. І ми задумалися над тим, як поласувати медом. Гріхом було б, щоб бджоли не поділилися з нами своїм набутком.

— Чи то ходили косити траву, чи випасати корів, ми завжди з собою брали снасті, за допомогою яких добиралися до лісних вуликів. Гарячий мед з цих цебонів, вливався водограєм у приготовлені нами відра. Так, отой гарячий запашний мед пахнув на весь ліс. Його було багато настільки, що ми ледве могли притягти його на своїх дитячих спинах. А дома, звісно, то вже було свято. Відтоді я став пасічником. А наостанок скажу, що наших дітей треба вчити змалку пасічництву. Було б добре, якби вони рано пізнавали світ природознавства, вели спостереження за бджолами.

Я не перебивав ліричний монолог ветерана пасічництва, бо відчував у

його словах здоровий глузд. Лише на-
тякнув про те, що про лікувальні вла-
стивості продуктів бджільництва напи-
сано дуже багато, тож чи поділяє він
думку написаного? Відповідь була од-
нозначною:

Мед за своїм складом справді схо-
жий на кров людини. Він благодійно
діє на серце, нервову систему, корис-
ний при хворобах дихальних шляхів,
шлунку, лікує рани. Всім зрозуміло, що
бджоли, запилюючи сільськогосподар-
ські культури, прибавляють врожай
гречки, соняшника, у десять разів —
винограду. Це, звісно, мізерний пе-
релік корисності Божих комах.

Мені було цікаво знати, як часто
пасічник веде спостереження за робо-
тою бджіл.

— Даруйте, пане гостю, але це вже
друга сторона медалі. Бджоли — да-
леко не розгадана істота. Вік навчайся
і вік живи — все не пізнаєш. Книги —
книгами, наука — наукою, але життя
бджіл і понині залишається загадко-
вим, як і виникнення єгипетських пі-
рамід, як і всі можливості людини. Все
ж дещо встановлено, аналізуючи вчен-
ня століть. Я співставляв роботу і по-
ведінку бджіл протягом багатьох літ.
Якщо, скажімо, бджоли зранку сидять
у вулику і не виходять на "промисел",
можна сподіватись на зміну погоди.

Якщо бджоли заліплюють вічко вулика
воском, залишивши малий отвір — мо-
же прийти сувора зима.

— А де ж Ви продаєте, пане Васи-
лю, зібраний мед? На якому ринку?

Господар дому просто розвеселив-
ся від цього запитання.

— Пане гостю, я майже ніколи не
буваю на ринку. Мене знають не тільки
у районі. Мед не виношу на базар. Кому
треба — приходять самі до мене до-
дому. Бо знають про добру якість. Я
чесний перед людьми.

Газда встав зі стільця, заметушив-
ся, доброзичливо споглянув на мене,
ніби хотів щось перепитати. Відтак на-
прямки сказав:

— Бути в Римі і не побачити папу,
це значить не побачити нічого. Отже,
хочу пригостити вас медом.

Господар, залишивши мене, подав-
ся в комірчину, приніс глечик з медом.
Став його лити на тарілку. Мед цідився
маленьким струмочком, яснів ранко-
вим променем, запашним, цілющим.
Це був справжній зрілий мед...

Я залюбки проймався одухотворе-
ністю людини, котра пліч-о-пліч живе
з природою. Дружить з бджолами, ро-
зуміє їх мову, не скупиться на добро.

В. ВЕРЕС, журналіст.
м. Мукачево
Закарпатська обл.

**МАЮЧИ НАВІТЬ НЕВЕЛИКИЙ ДОСВІД, ПАСІЧНИК МОЖЕ ВИЗНАЧИТИ
БЕЗМАТКОВІСТЬ СІМ'Ї З ПОВЕДІНКИ БДЖІЛ У ВУЛИКУ І ПОЗА НИМ.**

**ЯКЩО БДЖОЛИ СКУПЧИЛИСЯ НА ПРИЛЬОТНІЙ ДОШЦІ, ТРЕБА
ВІДКРИТИ ВУЛИК І ПОДИВИТИСЯ НА ЩІЛЬНИКИ. НАЯВНІСТЬ ЯЄЦЬ І
БДЖОЛИНОГО РОЗПЛОДУ СВІДЧИТЬ ПРО ПРИСУТНІСТЬ МАТКИ.**

ТРАВЕНЬ НА ВОЛИНІ

У травні на Волині пишно цвітуть вишні та яблуні. Я сиджу у садку і почувуюсь ніби у небесному царстві. Сліпучо-білі та білорожеві квіти блищать крапельками вранішньої роси, випускають пахощі назустріч сонячному промінню. А самі дерева ніби пластівцями снігу обсіпані. Лець війне весняний вітерець, на землю грайливо опускаються білі хмаринки. У повітрі не стихає невгамовний гомін бджілок. Вони жваво облюбують пахучі деревця, а пташки весело співають-виспівують на всі голоси. Вся земля, як молада наречена, у весільному вбранні причепурена. Ось такий травень у нас на Волині.

Якось серед ясного погожого дня неждано прогрімала травнева гроза. Зірвалася буря. Довкіл закружляв сніг білих пелюсток, встеляючи траву й стежки білим простирадлом. А бджоли бринять, гудуть в повітрі, аж душа співає в пору цвітіння садів.

Ще прекрасніші травневі ночі. Далекі зорі видаються такими близькими,

мерехтять на неозорому небі як травневі рожі, як той ніжний яблуневий цвіт. У тихі урочисті ночі чується спів українського соловейка. Тонкі сріблясті переливи та бренькіт, стрекотання, тьохкання, хлипання та дзюрчання, а потім переможне голосне свистіння та плескання... Направду, наш український соловейко пересилує всі звуки травневої ночі. Він удень і вночі співає хвалу своєму Творцеві. Удень і вночі матінка — природа щедро роздає дари своєї краси.

Я пригадую такі роки, коли в пору квітання садів бджоли жваво і радо носили взяток у вулики. Не раз викачував по 20 кілограмів садового меду, згодуючи перед тим сім'ям старий гречаний мед, щоб силу вони мали. Мед з садовини — поживний, запашний, прийнятний на смак. А в 1939 році, перед другою світовою війною, я відібрав 80 кілограмів травневого меду. То було один-єдиний раз у моєму житті... Такий медодайний травень пам'ятний для мене понині. Подібних йому більше не зустрів. Нині і влітку не похвалишся таким медозбором.

Ось як поступово нищить природу, бджілок хімізація. І люди від неї терплять, вся Україна. Непродумана хімізація землі є найбільшим ворогом пасічництва. Мусимо щось робити, рятувати екологію. Бо катастрофа зависла над нами, як дамоклів меч. Сподіваюсь, що в незалежній, самостійній Україні довго і щасливо квітватимуть сади, гомонітимуть бджілки і співатимуть соловейки.

ОКРАСА ПАСІКИ

Справжньою окрасою пасіки є різноманітні медодаї — і ранні, і пізні, і ті, що рятують бджілок у безвзятковий період. І добрий господар, ревливий пасічник висіває, висаджує їх, любовно доглядає, з іншими ділиться, молодих привчає до праці невтомної і творчої. Бо пасіка без неї не буде добре вес-

тися, не даруватиме душевної насолоди.

У своїх листах я розповідав про багатства медодайних рослин, дерев, кущів. Про поширені і відомі види, і досить рідкісні. Коли буває на світі весна, то докіл моєї пасіки — справжнісінький рай. Тішуся не натішуся розмаїт-

тям, запахом чудової медодайної флори. А як радісно гомонять на квітках, деревах, кущах працьовиті бджілки, повертаючись до своїх хаток з цілющим нектаром.

Хочу на сторінках нашого журналу сказати добре слово ще про деякі медодаї, які можуть прикрасити пасіку і примножити взяток. Раджу пасічникам посадити глуху (білу) кропиву. Вона і медоносить добре, і лікує людей од багатьох недуг. Зацвітає біла кропива рано навесні, її солодкий нектар залюбки смакують бджілки. А як перецвіте ця рослина, то треба кущі скосити косою. Вони згодом відростуть. І знову бджілки і джмелі злітатимуться на біленький цвіт глухої кропиви.

У мене довкіл пасіки росте п'ять видів кропиви. Окрім меду, спиняє вона різного роду кровотечі, допомагає при захворюваннях легень, дітям, які хворіють на золотуху, очищає кров. Ось яка корисна кропива. З давніх давен її шанував і любив наш народ. Маємо про це пам'ятати, не забувати добрих традицій.

А чи має хто в садку рожеву глуху кропиву? Я розмножив її, можу поділитися. Якось мені потрапила до рук книжка "Лікарські рослини". Там вичитав, що за Ужгородом, під чеською границею, в одного добродія росте рожева глуха кропива. Не полінувався і поїхав у село Сілець. Той пан мав 3 гектари ботанічного саду, кохався в садівництві і городництві. Там я й уледів рожеву глуху кропиву, викопав

кілька кущів, привіз додому і посадив. Тепер вона так розрослася, наче в лісі, квітує і медає по всьому нашому селі Маркостав. Хто приїжджає, то дивується і любується рожевою кропивою. А по інших селах люди про неї не знають, і в очі не бачили. А я ще був її запримітив на пасіках Німеччини, куди був вивезений німцями на підневільні роботи. Тамтешні бауери шанували цю рослину, охоче висаджували довкіл пасік, оскільки вона двічі на рік рясно квітувала.

Похвали заслуговує і таке садове зілля, як чистотіл. Коли він квітує, то бджоли досить багато перги беруть з нього. Ця рослина теж є окрасою пасіки. Надзвичайні і лікувальні властивості чистотілу. Очищає кров, тіло, лікує навіть злякисні пухлини. А ще добре насушити його на зиму і згодувати курям до корму. Запримітете, що краще нестимуть яйця.

Цікавлюся, може хто має насіння меліси турецької однорічної або хвастичі сибірської. Колись я мав, тепер би розвів. Можу поділитися з пасічниками насінням рути пахучої. Цікава рослина, хороший медодай. А ще маю саджанці рожевої акації, які бажав би найперше посадити коло пам'ятника нашому славному батькові Петру Прокоповичу.

І. ВАВРИНЮК.
с. Маркостав
Волинської обл.

БУЗОК

Бузок я полюбив з малих літ. Він ріс у нас під вікном і ніхто не міг пригадати: звідки він тут узявся? Ми всю зиму спостерігали, коли ж почнуть бубнявіти бруньки. Значить, недалеко до весни і тепла. У школі бузок був своєрідним живим експонатом, а на свята був окрасою урочистостей. У Кіровській області, що в Росії, де я навчався в школі, пора цвітіння бузку припадала

на час здавання іспитів, тому діти залюбки на квітах гадали, ретельно вишукували п'яти квіточкову зав'язь. Хто віднаходив, того чекав успіх, удача.

У нашому повсякденному житті все починається з малого. Як сила входить у нас з молоком матері, так (властивість бачити і відчувати прекрасне, розуміти і любити рідну природу, — разом з першими квітами, букетами, перши-

ми радощами і журбою. Тільки через ці переживання, спілкування з природою людина може стати справді щасливою, жити за законами християнської моралі, бути великим патріотом рідної землі. У якійсь мірі бузок, як і багато інших рослин, теж виховує в кожному з нас високі людські якості.

Бузок росте кущем висотою до 5 метрів у середньому 100 літ. Його можна зустріти повсюдно: і на півночі, і на півдні, заході і сході як України, так і країн близького і далекого зарубіжжя. Вперше бузок було завезено в Європу (у Відень) із Туреччини в середині XVI століття. Згодом швидко він поширився по всій Європі як декоративна рослина. І нині його вважають ледь не аборигеном в Угорщині, Сербії, Болгарії, Молдавії, Трансільванії, оскільки у звичайного пунастого угорського бузку з'явилось понад 30 видів і сотні сортів. Тепер їх можна відрізнити лише по декоративним ознакам і біологічним особливостям. Так, по кольоровій гамі вони бувають від білого до винно-червоного з рожевими, бузковими і голубими перехідними тонами. У межах одного кольору є форми з простими і махровими квітами. Велика різноманітність видів і сортів бузку і за строками цвітіння.

Назва бузок (*Syringa*) походить від грецького слова "Siroys" — дудка, трубка, тому що на сході в давні часи із стебел бузку робили чубуни. А згідно з прекрасною грецькою міфологією Бог лісів і полів Пан був ще з пеленок рогатим і бородатим, до того ж з козячими копитцями. Та не дивлячись на свої фізичні вади, закохався у прекрасну і горду лісову красуню-німфу Бузок. Рятуючись від невідступного Пана красуня — німфа перетворилась у пахучий кущ, котрий розцвітає кожної весни. А закоханому Пану нічого не залилось, як зробити із гілочки бузини дудку і не розлучатись з нею в години радості і печалі.

Коли він починав грати на дудці, то в лісі замовкали птахи, слухати мелодію звірі і затихав у полі вітерець.

Бузок є не тільки окрасою, але й чудовим засобом оздоровлення навколишнього середовища. Особливо в пору квітання, коли від запаху п'яніє голова. Прості черешкові серцевидно-яйцеві листочки бузку, густо обрамляю-

чи кущ, протягом літа затримують у 3 рази більше пилевидних частинок, ніж тополя і липа. Але є й такі види бузку, що можуть затримувати і більше частинок пилу.

Цвіте бузок щовесни в кінці травня — на початку червня, але декоративність свою не втрачає до осені. Пахучі і зібрані у великі вінчики на кінцях гілок квіти заманюють велику кількість комах. Квітки відрізняються від інших рослин: вінчик гніздовидний, з чотирьохроздільним відгином, чашечки в 4-х зубців, тичинок всього 2, пестик — 1, з верхнього зав'язю.

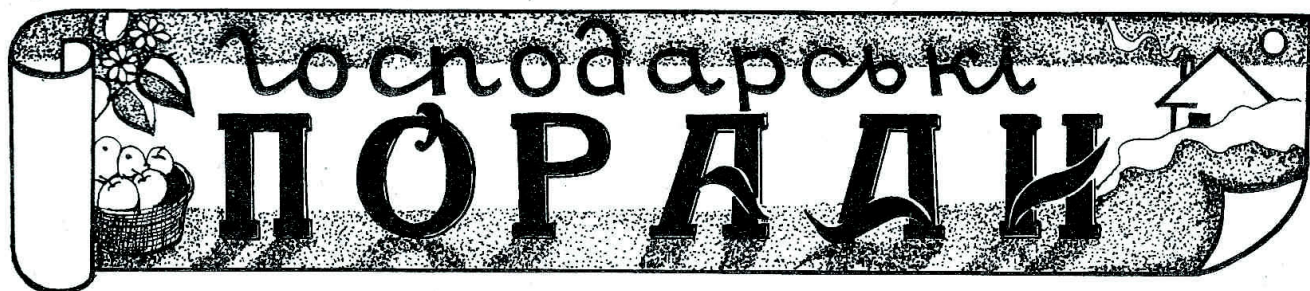
Квітки бузку виділяють багато нектару, але своєрідна побудова робить його умовно медодаєм. Бджоли, яких притягує запах нектару, в той же час не можуть його дістати. Якщо квітка буде збоку прогризена, то тоді комахи можуть поживитися. Окрім нектару вони можуть збирати і пилок, і тоді у бузку може відбуватись перехресне запилення. Довгохоботкові комахи проводять запилення, просовуючи свій хоботок в довгу трубочку вінчика, на дні якого знаходиться нектар. Перелітаючи на другу квітку, комаха торкається рильця, що знаходиться всередині трубочки і здійснює запилення. У холодну погоду під час цвітіння бузок не залишається незапиленим, хоча комахи можуть і не літати. Кущі бузку здатні до самозапилення.

Насінини, що утворюються, можуть розноситись вітром. Збирати їх годиться в листопаді—грудні. Насіння не треба стратифікувати, воно проростає через 6—10 днів. Також воно може розмножуватись вегетативно від кореневої системи, відводків і черешками.

Бузок не тільки прекрасний, але й корисний. Настоянку із квіток і бруньок рекомендують пити при ревматизмі. Мазь із бруньок лікує невралгію. А ефірне масло використовуються для виготовлення ароматичних духів. Стійка деревина бузку придатна для токарних виробів, цвяшків для чобіт, чубунів та інших предметів.

Не відкрию великого секрету, коли скажу, що коли б не цвів на нашій землі бузок, вона не була б такою прекрасною.

Л. ЗЕВАХІН.
м. Запоріжжя.

Технологія вирощування саджанців у "Журавницькому"

У радгоспі "Журавницький" Жидачівського р-ну Львівської області займаються вирощуванням саджанців плодкових дерев, як сім'ячкових, так і кісткових. Вирощують тут декілька сортів слив, яблунь (літніх, осінніх та зимових сортів), а також декілька сортів груш.

Звичайно, для вирощування такої різновидності дерев необхідна її прививка.

Веду розмову з головним спеціалістом по садівництву у цьому господарстві Ковалишином Юрієм Петровичем, який протягом усього свого життя займається садівництвом, а років йому уже немало, то і досвід великий.

Якщо інші роботи в сільському господарстві можливо механізувати, то прививку доводиться завжди виконувати вручну. Це робота дуже копітка, вимагає великої старанності та акуратності, каже Юрій Петрович.

Щодо підщеп, тобто кореня, то використовуємо для яблуні лісову дичку або антонівку.

Для сливи як підщепу використовуємо тернослив, дичку-угорку або аличу. Для підщепи груші — дичку лісової груші. Раніше підщепу отримували з господарств-розплідників, але останнім часом такі зв'язки зруйнувалися, і самим доводиться вирощувати підщепу.

Щодо періодів щеплення, то у нас в господарстві застосовують літнє, в кінці липня, щеплення та зимове щеплення у лютому-березні на дичках-однорічках.

Літнє щеплення виконуємо методом окуліровки. В залежності від по-

годно-кліматичних умов в середньому приживається до 60 % прищеп. У вересні-жовтні робимо перевірку привитих дерев. Де прививка прижилася, то обрізаємо деревця вище прививки. Рослини, на яких прививка не прижилася, викопуємо і привозимо "на склад", тобто на центральну садибу, у лежачому положенні, їхнє коріння присипаємо землею з торфом.

Весною, коли трохи потепліє, можна приступати до прививки (лютий-березень), збережені деревця викопуємо зі "складу", заносимо в приміщення, миємо коріння і приступаємо до прививки.

Сливу та грушу прищеплюємо безпосередньо сортом бажаної. З яблунею поступаємо інакше. Справа в тому, що яблуневий сад можна закласти на трьох видах підщеп, сильнорослих, середньорослих та карликових. У нас існує проблема середньорослих та карликових підщеп, каже Юрій Петрович, і нам доводиться застосовувати щеплення "вставкою". Цю роботу виконують наступним чином. На сильнорослу підщепу прививають пагінець без бруньки середньорослого, або карликового штамбу і зразу ж на цей штамп прививають сорт яблуні, саджанець якої нам потрібно одержати, тобто виходить так, що на одному корені підщепи виконуємо зразу дві прививки.

Привиті саджанці висаджуємо у шкілку. Підживлення застосовуємо тільки органічними добривами (коров'ячий гній) з розрахунку 80 тонн на 1 га шкілки.

При зимовому щепленні приживається до 90 % привитих саджанців. Че-

рез рік після прививки саджанці з шкілки викопуємо, і вони ідуть в реалізацію.

Як і всюди, в нас є також і проблеми. Головною проблемою є підготовка молодих кадрів. В садівничих ланках працюють практично одні пенсіонери, тому що оплата праці дуже низька, хоча садівництво у кожному господарстві ніколи не було збитковим.

Другою проблемою зараз є реалізація саджанців. Раніше їх забирали різні господарства за рознарядкою, а зараз збутом приходиться займатися самим. Третьою проблемою є відсутність механізації, яку можна було б застосувати при вирощуванні саджанців.

Всі ці роботи доводиться виконувати вручну. Наступною проблемою є засоби захисту рослин. Ті засоби, які раніше застосовували, зараз заборонені у зв'язку з їх шкідливістю для навколишнього середовища, а для закупки за кордоном кращих — у нас немає валюти. Є ще й ряд інших менш важливих, але які складають ланцюг проблем, що впливають на нашу діяльність.

Але при усіх цих негараздах, каже Юрій Петрович, ми будемо займатися своєю улюбленою справою і наша Україна мусить цвісти садами, як і цвіла споконвіку.

Розмову записав В. БОЛКОТ.

ЗАПИТУВАЛИ — ВІДПОВІДАЄМО

ПАСІЧНИКУ В. С. СОХЕВИЧУ

Тис ягідний (*Taxus baccata*), червоне дерево росте: у Закарпатській області Хустського району Великобичківський лісокомбінат, Діловецьке лісництво, резерват тиса Ягідного "Тисовий Грунь" — на площі 76 га. Великобичківський лісокомбінат, Косівське лісництво, пам'ятка природи тиса ягідного, урочище "Соколів Камінь" — на площі 1 гектара.

В Івано-Франківській області, Коломийський район, лісокомбінат; Печеніжинське лісництво, тисовий резерват "Княж Двір" — на площі 208 га. У Чернівецькій області, Чернівецький лісокомбінат, Великокучерівське лісництво, резерват тиса ягідного "Тисовий Яр" — на площі 4,5 га.

Звертатися до лісничих названих лісництв. Вони повинні з лісниками, в чийх обходах знаходяться названі урочища, позитивно вирішити потребу у придбанні посадкового матеріалу або насіння. Тому що кожний лісник, який поважає себе і любить ліс та маючи у своїм обході такі релікти не може не мати шкілки, де вирощують сіянці чи саджанці.

У Карпатах ще росте багато цікавих дерев. Взяти хоча б сосну кедрову європейську, кедр європейський (*Pinus cembra*). Насіння кедр європейського їстівне, розміром 12x6—7 мм, темно-буре народжується у шишках 6—8 см завдовжки, висипається після висушування шишок. Вага 1000 насінин 250 грамів.

Плодоносити кедр починає з 30 років, рідко з 25. Насіння дає не кожного року. Якщо не буде насіння, тоді просить дворічного приросту на живці для щеплення. Можна поспробувати щеплення кедр на сосну звичайну.

Щеплення хвойних і листяних порід лісових насаджень не відрізняється від садових чи паркових культур. Треба мати на увазі, що прищеплені хвойні породи приживаються трудніше через смолистість. Якщо приживеться, то плодоносити буде набагато швидше і насінням смакуватимуть не тільки діти і внуки.

Кедр європейський росте в Івано-Франківській області, лісокомбінат "Осмолода", Мшанське лісництво ре-

зерват кедрово-ялинових лісів "Яйце" — на площі 263 га.

У Надвірнянському лісокомбінаті, Максименецьке лісництво, Бистрицьке лісництво мають у своїх лісах плюсові (насінні, стійкі проти хвороб) дерева кедра європейського. У Гутянському лісництві Надвірнянському лісокомбінату ростуть найстарші дерева кедра європейського — їм по 215 років.

Якщо когось цікавлять інші рідкісні дерева можу назвати ще: Закарпатська область Хустський лісокомбінат, Виноградівське лісництво резерват дубових та липово-дубових лісів із дуба скельного, бургудського, липи сріблястої "Юліївська гора" на площі 176 га.

Перечинський лісокомбінат, Туряремське лісництво, пам'ятка природи псевдотсуґи тисолистої на 2 га.

В Івано-Франківській області, Надвірнянський лісокомбінат, Надвірнянське лісництво, резерват "Береки" — на площі 5 га.

Одинокі 135-ти річне тюльпанне дерево (*Ziriodendron tulipifera*), ліріодендроп росте в парку села Вшиково Хустського району Закарпатської області. Писати у сільську Раду.

Я збираю насіння нектароносних рослин, дерев. Маю в невеликій кількості гловатень високий. Більше маю яглиці. Це нектаронос рівний іванчаю, дудник лісовий, буркун білий і жовтий дворічні, а також дикої моркви.

Шукаю насіння буркуну синього, змієголовника, ластовеня (ваточника), огіркову траву, амлі зубну, насіння кле-на польового. Можливий обмін.

293631, Львівська обл. Сколівський р-н, с. Крушельниця Мирослав Тимофійович Коциба.

Домашній інкубатор

У господарстві майже кожного па-січника є кури та качки. Але навесні з молодняком не так легко вирішити проблему. Тому хочу розповісти проте як у домашніх умовах можна одержати молодняк птиці різних порід у не-обхідні терміни і в необхідній кількості.

Щоб вивести курчат чи качат за до-помогою корови, кози, потрібно взяти стару ковдру, або стару тілогрійку. При-шийте до них кишені розміром, щоб у ній вмістилося яйце курки чи качки. Пе-ред закладкою яєць ковдру з по-рожніми кишнями накривають на об-рану тварину і під черевом зав'язують поворозки, які утримувати ковдру на тварині. Три доби тварина зникає до ковдри. На четвертий день в кишені закладають свіжі (1—3 денні) яйця, так щоб воно цілком було закриті клапа-ном кишені. Через 5—7 днів тварину на годину можна виводити на двір.

Раз на добу яйце в кишені треба повернути навколо своєї осі протилеж-ним боком. Через 21 добу ви одержите здорових, міцних і життєздатних кур-

чат. Тепер справа за вами. Але за-пам'ятайте — молодняк треба зігрівати не знизу, як це завжди роблять, а обо-в'язково зверху, залишивши доступ свіжого повітря.

Добрим інкубатором може бути сильна бджолородина. Треба з дощок збити надставку, яку можна було б надіти на вулик чи поставити у вулик. До цієї вставки знизу прибивають сіт-ку, а в середину на сітку кладуть міш-ковину (при відсутності сітки можна гу-сто набити рейки товщиною 8—100 мм). На мішковину кладуть свіжі яйця і накривають утеплювачем. Зверху надставку накривають дахом. Бджо-ли створюють таку температуру і воло-гість, що з цим не впорається ніякий точний автомат. Бджолородина — це справжній природний біологічний інку-батор. Тільки раз на добу перевертайте яйця, і через 20 діб матимете готових міцних курчат.

І. ЗІНЧЕНКО.

Гонорар — на розвиток журналу.

ДОГЛЯД ЗА ВЗУТТЯМ

Треба пам'ятати, що лише те взуття довго і добре буде служити, яке відповідає розміру ніг. Тісне взуття не тільки передчасно зношується, воно призводить до захворювання ніг, появи мозолів, деформує пальці ступні.

Занадто вільне взуття також швидко втрачає форму і зношується. Черевики, чоботи чи туфлі слід міряти на обидві ноги, причому обов'язково треба стати на підлогу, а ще краще походити. Інакше мірка може виявитися неточною.

У тісне шкіряне взуття треба налити трохи спирту або одеколону і тут же його надіти. Спирт не зіпсує форми і зробить шкіру м'якою.

Тісне взуття можна трохи розтягнути, якщо його на ніч набити зім'ятими і злегка змоченими газетами.

Нове взуття іноді трохи пече. В цьому випадку його слід протирати зсередини водою з домашньою оцту або винного спирту, а влітку посипати тальком.

Шкіряне взуття слід систематично чистити. Тоді воно завжди буде еластичним і довше зберігатиметься. Після приходу з вулиці треба вичистити взуття від пилу і бруду, на ніч його необхідно змастити кремом і залишити до ранку, щоб зм'якла шкіра. Вранці натерти його до блиску спочатку спеціальною (до даного кольору) щіткою, а потім оксамитовою або суконною ганчіркою.

ПОЛАГОДИТИ МОЖНА САМОМУ

Під час роботи пилососа шланг багато рухається і згинається. Це і призводить до псування шланга — появи на ньому тріщин і розривів, через які проходить повітря.

Перевірити герметичність шланга в пилососі, що має перемикання на видування, можна по методу, який застосовується для віднайдення проколів у велосипедних камер, — опусканням у воду. Для цього пилосос потрібно ввімкнути на видування, опустити шланг у воду, а його вихідний кінець закрити долонею. Якщо в шланзі є отвір, він зразу ж буде виявлений.

Виявлене пошкодження треба позначити (наприклад, хімічним олівцем), а потім шланг висушити, якщо він опускався у воду. Після цього вивільнити пошкоджене місце від полотнянопаперової обмотки і заклеїти отвір у шланзі прогумованою тканиною. Для приклеювання можна скористатися клеєм типу БФ-2. Заклеєне місце треба обмотати зверху нитками № 10.

РЕМОНТ ВІКОННОЇ РАМИ

Розхитану віконну раму можна закріпити за допомогою залізних кутників. Їх можна вирізати із бляхи (в декілька шарів) або покрівельного залізного листа.

Для невеликої форточної рами достатньо кутничка, вирізаного з консервної банки чи навіть з

фанери. Для зовнішньої віконної рами треба взяти кутники товщиною 2—3 мм на 6—8 винтах.

Перш ніж прикріпити кутники, необхідно надати рамі правильне, прямокутне положення, вивіривши її по кутоміру. Потім наложити кутники і прикріпити їх невеликими винтами (цвяхи для цього не придатні).

При укріпленні кутниками великих і тяжких рам рекомендується кутники заглибити — вдовбати їх в дерево для більшої міцності.

МАЛЕНЬКІ ХИТРОЦІ

Варена картопля особливо смачна, якщо в каструлю покласти марлевий мішочок зі свіжою чи сушеною зеленню петрушки чи селери.

Добавте на кожну ложку солі, яку ви сиплете в каструлю при варінні старої картоплі, ложку оцту і на ній не будуть виступати темні плями.

Щоб картопля не розварювалася, можна додати у воду капустиного чи огіркового розсолу.

При смаженні картоплі її краще солити у той момент, коли вона підрум'яниться, інакше картопля випустить сік, втратить колір і смак.

Печена у духовці картопля не потріскає, якщо перед тим як печи кожну картоплину проколоти виделкою.

ВУЗЛИКИ НА ПАМ'ЯТЬ

Плями від перегрітого утюга на білих бавовняних і лляних тканинах протирають перекисом водню (1 чайна ложка на 0,5 склянки води), на кольорових шовкових і вовняних тканинах — денатуратом.

* * *

Плями від малярного лаку виводять сумішшю ацетону (2 вагові частини) і денатурованого спирту (1 вагова частина).

* * *

Плями від масляної фарби можна легко вивести, якщо відразу після появи їх змочити скипидаром, а потім вичистити бензином. Заплямлені місця на світлих виробках, після протирання із бензином, треба засипати білою глиною або картопляною мукою і дати просохнути.

* * *

Плями від іржі з бавовняних, льняних і вовняних білих тканин зникнуть, якщо їх потерти розчином щавлевої або лимонної кислоти (одна чайна ложка на одну склянку води), нагрітих до кипіння занурити в цей рочин. Вичищену тканину треба старанно сполоскати у воді з кількома краплями нашатирного спирту. Можна чистити плями розчином гідросульфїту (1 чайна ложка на склянку води). Брудне місце замочити в теплому (60°) розчині і тримати доти, доки не щезне пляма, а потім промити в чистій воді.

бджолоплатформу на базі причепа ГПНИ2 (двоосний причеп до вантажних автомобілів ГАЗ-51, ГАЗ-53 з кермовими тягами, в експлуатації не був).

Платформа подовжена чотирма цільними швелерами № 16 до 8 метрів оригінальної довжини, простої і надійної конструкції.

Розрахована на 20 восьмирамкових багатокорпусних вуликів із ДВП і пінопласту та на житловий будиночок довжиною 3 метри 20 см.

Комплектація вуликами, бджолиними сім'ями не пізніше червня, ціна по домовленості. Можливий бартер на автомобіль типу "Таврія", "Ока", ЗАЗ, ЛУАЗ тощо.

Адреса: 253075, м. Київ, до запитання власнику паспорта VI—БК № 660686.

Редакція, друкуючи матеріали не завжди поділяє позицію авторів, не рецензує надісланих дописів і не повертає авторам.

Листування з читачами проводиться тільки на сторінках журналу.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор **М. Д. Осташевський**, к. с. н. І. Г. Багрий, академік УАННП Л. І. Боднарчук, к. с. н. В. А. Гайдар, к. с. н. І. К. Давиденко, к. с. н., В. П. Пилипенко, д. с. н. проф. В. П. Поліщук, к. с. н. А. І. Черкасова, к. в. н. О. В. Луців, член-кор. УААН, д. б. н. Р. Й. Кравців, В. М. Болкот, С. Ф. Вербовецький, М. П. Дейнека, Б. В. Рудка, М. А. Рудковський, А. Я. Сидоровський, І. М. Шеленгович.

Літредaktor **Р. А. Меленчук**.

Здано до набору 21.02.95. Підписано до друку 20.04.95. Формат 70×100 1/16. Друк офсетний. Папір друкарський № 2. Умовн. друк. арк. 2,6. Умовн. фарб.-відб. 3,35. Обл. видавн. арк. 3,92. Тираж 7 100 прим. Замовлення 262-5.

Передплатний індекс 74509.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 766

Адреса редакції:

290010, Львів-10,

вул. Пекарська, 50, тел. 76-74-09

Львівська академія ветеринарної медицини.

Журнал "Український пасічник".

Розрахунковий рахунок редакції:

363703 МФО 325644, ЗКПО 04812083

Код 290002. Дирекція АКАПБ "Україна" Львів

© "Український пасічник", 1995 р.

Львівська книжкова фабрика "Атлас",
290005, Львів, Зелена, 20.

Теорія, практика, досвід

В. Поліщук, О. Луців. Проект плану районування порід бджіл в Україні	1
П. Пасека. Аспекти, пов'язані з необхідністю прискореного розмноження сімей.	2
О. Озеров. Двоматочне утримання бджіл	7
О. Комісар. Навіщо нам слабенькі сім'ї	9
А. Гарлінський. Вивід маток з ящок	11
М. Томашевський. Зауваження до вулика Делона	12
О. Ганзієнко. Вулик оригінальної конструкції	13
Б. Рудка. Місяць червень — місяць роїння	16
І. Гудзенко. Роїння — добро чи зло?	18
В. Пилипенко. Початківець не без прикросців	19
І. Козловський. Роздуми про вулик Делона і не тільки	21
Ю. Сусь. Важливі дрібниці	23
В. Паращинець. Чи вибирають бджоли маток?	23

Пасічник майструє

В. Семенченко. Вуликові рамки	25
М. Гунько. Сітковий ізолятор для підсадки матки	29
М. Шеремет. Так користуватися рійницею легше	30

Хвороби і шкідники

Ф. Алексєєнко. Захист бджіл від інфекційних хвороб	31
С. Решетило. І все-таки часник	34

Екологія і бджоли

Б. Зінченко, В. Гукало. Осмії в теплицях	35
С. Замковий. Наші біди і проблеми	37

Вісті з краю

А. Бинькевич. Бджільництву — професійний рівень	38
--	----

Із спадщини

Б. Василів. О. Г. Блінов (1865—1937)	39
---	----

На службі пасічництва

В. Верес. Добром зігрите серце	40
---------------------------------------	----

Світ медодаїв

І. Вавринюк. Травень на Волині. Окраса пасіки	42
Л. Зевахін. Бузок	43
Господарські поради	45

НА
СТОРІНКАХ УП
ВИ МОЖЕТЕ РОЗМІС-
ТИТИ БУДЬ-ЯКУ
РЕКЛАМУ ЧИ
ОГОЛОШЕННЯ

ВАРТІСТЬ РЕКЛАМИ ЧИ
ОГОЛОШЕННЯ ВМІЩЕНИХ У
ЖУРНАЛІ "УП" ОЦІНЮЮТЬСЯ:
ДЛЯ УСТАНОВ, ОРГАНІЗАЦІЙ —
50 ТИС. КРБ. ЗА СЛОВО, ДЛЯ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСІБ — 25
ТИС. КРБ.

Фірма реалізує вулики по ціні 3 500 000 крб.,
мінімальна партія 10 шт. Звертатись по
телефонах: 72-79-21, 27-13-40, 74-13-50.
м. Львів, код 0322.

НЕ ЗАБУДЬТЕ
ПЕРЕДПЛАТИТИ
ЖУРНАЛ "УП" НА ДРУГЕ
ПІВРІЧЧЯ 1995 РОКУ

РЕДАКЦІЯ "УП" ПРАЦЮЄ
ЩОДНЯ, КРІМ СУБОТИ І НЕДІЛІ.

Адреса редакції: 290010 Львів-10
вул. Пекарська, 50 тел. 76-74-09,
Львівська Академія
ветеринарної медицини
Журнал
"УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІЧНИК"

Ділове спілкування на
сторінках УП — запорука
вашого успіху.